

ЗАЈЕЧАР

Најстарији познати становници ових крајева били су Трибали, затим Мези, а у долини Тимока помињу се још и Тимахи, али се о њима сем њиховог имена ништа не зна. Словени који су се населили у зајечарски крај назвали су се Тимочани, а први пут се помињу 818. године када се одвајају од Бугара. Зајечар се први пут помиње 1466. године у турском тештеру приликом пописа становника видинскога пашалука. За период од XVI - XVIII века доступно је мало података о поменутом насељу. Године 1806. створени су повољни услови за дизање устанка против Турака у тимочком крају. Хајдук Вељко Петровић, кнез Милисав и поп Радосав, уз одобрење Карађорђа, са Тимочанима и Црноречанима дижу устанак и после низа успешних бојева највећи део Крајине и Зајечара бива ослобођен. Године 1833. зајечарски крај је коначно ослобођен и припојен Србији. Назив је највероватније турског порекла. По неким претпоставкама потиче од извесног Саид-Асир паше који је своју војску поставио у долини Тимока у годинама кризним по српску деспотовину. Тимочки крај најпознатији је по Тимочној буни која је 1833. године уследила након одлуке Владе у време Милана Обреновића да се одузме оружје од народне војске. Буна је угушена тако што је преки суд у Зајечару у новембру 1833. године на смрт или робију осудио 825 учесника буне.

Град Зајечар је географски, административни, привредни, политички и културни центар Зајечарског управног округа. Налази се у централном делу Тимочке крајине на 11 км од границе према Бугарској и обухвата Зајечарску котлину, источни део Црноречке и северни део Књажевачке котлине, као и јужне делове Неготинске крајине. Простире се на површини од 1.069 км².

Према последњем попису из 2002. године на територији града Зајечара живи 65.969 становника.

Преглед сектора културе града Зајечара¹

Култура је у надлежности Одељења за привреду и друштвене делатности Градске управе. У Зајечару постоји функција Помоћник Градоначелника у области праћења развоја Месних заједница, културе, информисања и спорта. Из буџета града платама, програмима и редовним трошковима финансирају се пет установе:

- ✓ Народни музеј Зајечар,
- ✓ Матична библиотека *Светозар Марковић*
- ✓ Историјски архив Зајечар
- ✓ Позориште Тимочке крајине *Зоран Радмиловић*
- ✓ Културни центар Зајечар

¹Преглед сектора културе представљен је у складу са достављеним подацима од стране локалне управе и градских установа културе. Тамо где подаци не постоје биће посебно наглашено. Градска управа Заводу није доставила податке у вези са буџетом града.

Градска управа Зајечара Заводу није доставила податке о буџету. Према прегледу који је постављен на званичној интернет презентацији Града, у 2009. години удео културе у буџету износио је 10,7%.

Табела 1: Буџет за културу и његов удео у укупном градском буџету

Година	Укупан градски буџет у еврима	Укупан градски буџет у динарима	Буџет за културу у еврима	Буџет за културу у динарима	% од укупног градског буџета
2009.	12.638.510,53	1.187.144.141,00	1.348.548,89	126.670.141,00	10,7

У културним делатностима града Зајечара ради 118 запослених лица међу којима предњаче жене и особе са средњом стручном спремом.

Табела 2: Структура запослених у култури града Зајечара

Укупан број запослених у култури града Зајечара	Мушки	Женски	ОШ	ССС	ВШ И ВСС
118	60	58	10	63	45

Народни музеј Зајечар

Народни музеј *Зајечар* основан је 1951. године као Градски музеј, а данашњи назив Народни музеј добио је 1961. године. Музеј је установа комплексног типа и својом делатношћу надлежан је за територију града Зајечара и општине Бољевац.

Музеј функционише кроз следећа одељења: одељење историје, историје уметности, археологије, етнологије, и одељење документације. У склопу Народног музеја налазе се: Радул-бегов конак (део поставке етнолошког одељења и галерија), Турска воденица, Задужбина *Никола Пашић* (Меморијал Николе Пашића и Галерија), Музеј здравства, и археолошко налазиште *Felix Romuliana*. На спрату конака налази се стална поставка *Стари Зејечар*.

• Просторни капацитети

Зграда у којој се Музеј налази саграђена је 1927. године за потребе војне установе за пројектовање путева. Њена укупна површина је 687 м². У саставу Народног музеја Зајечар налазе се поред централне зграде и следећи објекти: Царска палата *Felix Romuliana* - Гамзиград, Радул-бегов конак (257 м²), Меморијал Николе Пашића (422 м²) и Турска воденица. Ромулијана је под заштитом УНЕСКО-а, док су Радул-бегов конак и Турска воденица културна добра од великог значаја.

Главни објекат Музеја нема обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом. Депои Музеја су површине 396 м². За разне програме, углавном ликовно-примењене, Музеј користи простор од 171 м².

• Фонд

Укупан број предмета које чува Музеј у Зајечару је 15.376. Структура фонда према збиркама показује да највећи проценат

Приказ 1: Структура фонда по збиркама

предмета припада етнолошкој збирци (49,3%), док је најмање предмета у оквиру збирке примењене уметности (0,7%).

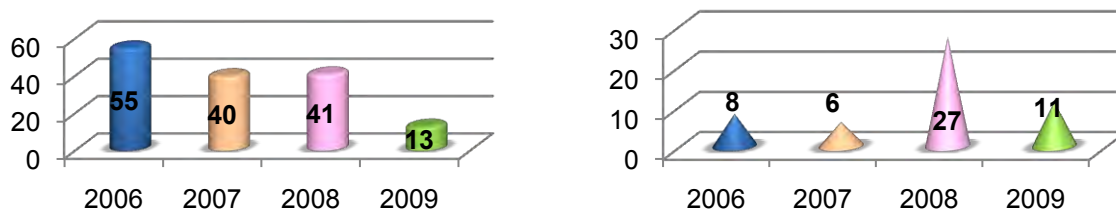
У погледу броја конзервираних предмета, највише их је конзервирано у оквиру археолошке збирке 92,4% (4.133). Од предмета који подлежу конзервацији конзервирано је 36,7%. Процент обрађених предмета је 37,8%. Збирка оружја и војне опреме, као и збирка примењене уметности су у потпуности обрађене.

Целокупна ревизија збирки рађена је током 2006. године.

• Програми и публика

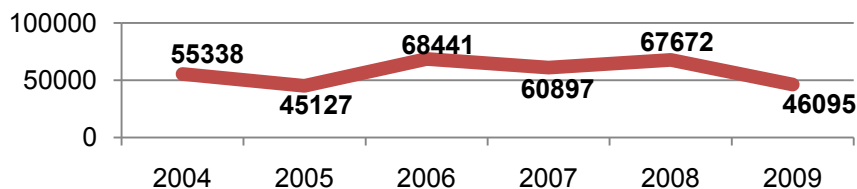
Са своја два галеријска простора, у централној згради и Меморијалу Николе Пашића, Музеј је веома активан у организацији изложби, како професионалних сликара тако и аматера. Поред изложби Музеј организује и низ других програма као што су промоције, концерти, филмске пројекције, трибине, предавања и музичко-сценски садржаји. У периоду од 2006. до 2009. године Музеј у Зајечару је организовао укупно 149 изложби, док је пратећих садржаја у истом периоду било укупно 52.

Приказ 2: Број изложби (слика 1) и број додатних програма (слика 2) у Музеју у периоду од 2006. до 2009. године

У погледу посећености Музеја, у истом периоду је било укупно 243.105 посетилаца. Само у 2009. години било је 46.095 посетилаца, не рачунајући *Ноћ музеја*, у којој је било 200 посетилаца. Велика посећеност Музеју дугује се *Felix Romuliani* која је једна од највећих туристичких атракција не само у Зајечару него у читавој Србији. Ромулијана се користи и као сцена на отвореном за концерте класичне и етно музике.

Приказ 3: Тенденција раста броја публике у периоду од 2004. до 2009. године

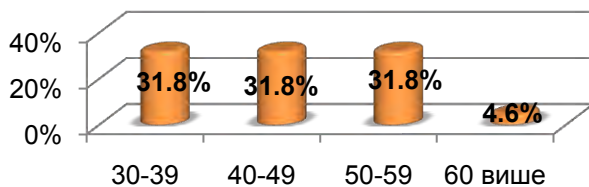
Радно време Музеја је од 8 до 16 часова понедељком и суботом, од 8 до 18 часова од уторка до петка, а недеља је слободан дан. Цена улазнице за програме је 90 динара. Музеј објављује двојезичне водиче, а штампа и каталог изложби и друге публикације у вези са својим програмима

• Кадрови

Укупно је у Музеју у Зајечару 22 стално запослених. Међу запосленима има више жена него мушкараца. Образовна структура Музеја показује да половина запослених има вишу и високу стручну спрему. Половина запослених ради у основној делатности. Просек година старости запослених је 46.

Приказ 4: Полна, образовна и старосна структура запослених у Музеју

У погледу старосне структуре Музеја, подједнако су заступљени кадрови у тридесетим, четрдесетим и педесетим годинама. Музеј има три војника на одслужењу цивилног војног рока, а нема хонорарне сараднике ни волонтере.

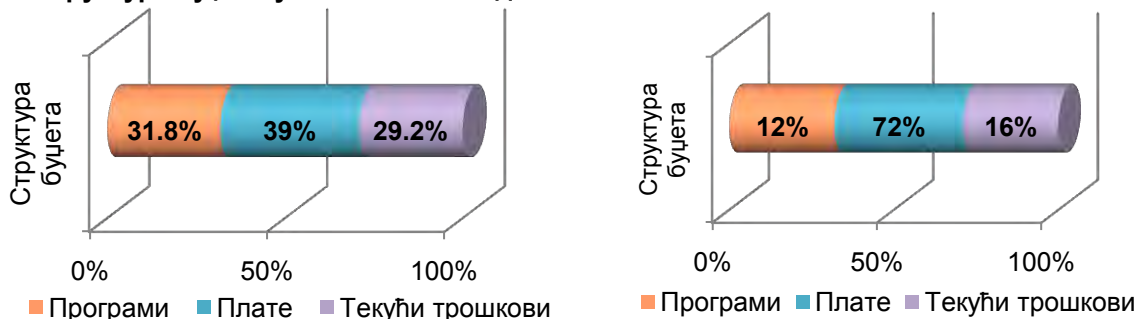
• Буџет

Музеј се највећим делом финансира из градске касе Зајечара, али добија средства и од Републике, а део буџета остварује сопственим приходима, донацијама и спонзорствима. Укупан буџет Музеја за 2008. годину износио је 351.920,23 евра (28.657.498,00 динара), а за програме је издвојено 111.928,88 евра (9.114.570,00 динара). Укупан буџет за 2009. годину опао је на 347.661,57 евра (32.656.095,00 динара) али је за програмске активности утрошено више средстава – 118.314,29 евра (11.113.344,00 динара).

Приказ 5: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 6: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Табела 3: Приказ последњих инвестиционих улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Реконструкција Радул-беговог конака	Министарство економије	2008.	14.736,3	1.200.000,00
Набавка опреме, адаптација галеријског простора, бизнис план, санитарни блок на Ромулијани	Министарство културе	2009.	66.048,7	6.204.000,00

Као приоритетна инвестициона улагања у Музеју наводе реконструкцију оцака у Музеју и реконструкцију инсталација у Радул беговом конаку.

• Техничка опремљеност

Музеј има осам компјутера који нису умрежени.

- **Проблеми**

Као проблеме у Музеју наводе да нема довољно простора за депое, изложбени и канцеларијски простор, затим застарелу технику, као и да нема средстава за систематско одржавање. Наводе да немају довољно финансирање од стране локалне самоуправе и довољан и стручан одговарајући кадар.

Матична библиотека „Светозар Марковић“

Матична библиотека *Светозар Марковић* основана је 1961. године и настављач је традиције Зајечарске читаонице основане 1866. године.

Током српско-турских ратова 1876 - 1878. године читаоница је страдала. После више неуспелих покушаја, Зајечар је поново добио јавну библиотеку тек 1909. године која је са окупацијом Србије 1915. године престала са радом. Зајечар је поново добио библиотеку тек после Другог светског рата, тачније 31. децембра. 1944. године.

- **Просторни капацитети**

Библиотека располаже простором површине 564 м². Библиотека има читаоницу капацитета 70 места. За потребе одржавања књижевних вечери, Библиотека

користи простор читалишта површине 164 м² капацитета 40 места за седење и 20 места за стајање, као и дечје одељење са 20 места за седење и исто толико за стајање.

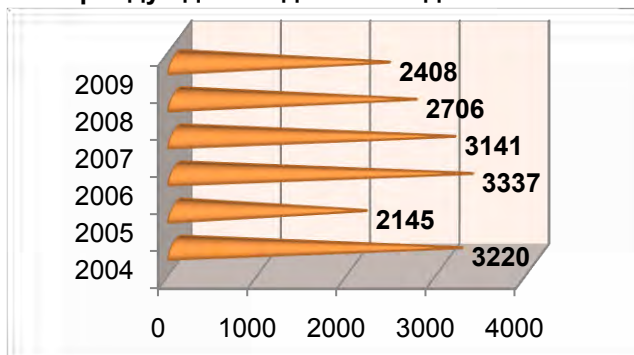
- **Фонд**

Обрађени књижни фонд Библиотеке *Светозар Марковић* у Зајечару броји 88.652 књига, 10 наслова новина и 203 наслова часописа. Фонд књига и брошура је на српском, енглеском, француском, руском и немачком језику, од чега 97,4% чине књиге на српском језику.

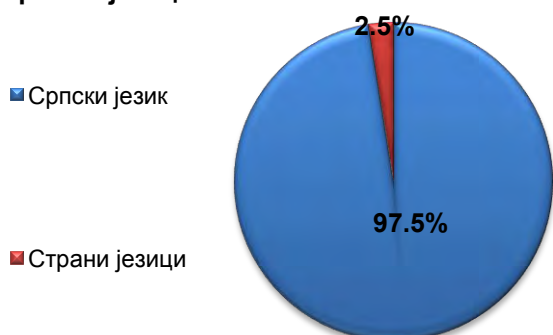
Приказ 7: Структура фонда према типу

Приказ 8: Број набављених издања у периоду од 2004. до 2009. године

Приказ 9: Однос публикација на српском и страним језицима

Приказ 10: Структура фонда на страним језицима

Библиотека је у периоду од 2007. до 2009. године за откуп добила средства једино од републике и то у износу од 29.785,86 евра (2.353.000 динара). Тим средствима извршила је откуп 4.723 публикације.

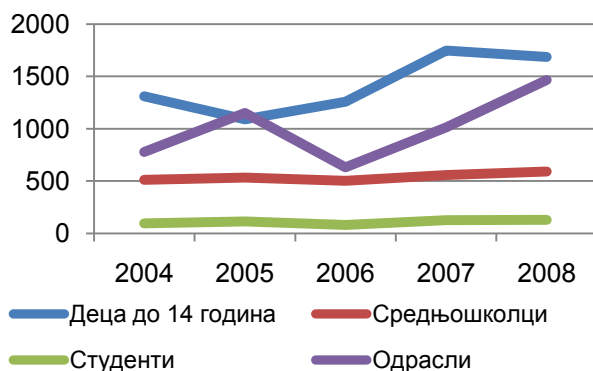
• Програми и публика

Закључно са 2008. годином Библиотека има 3.875 чланова или 5,9% укупног становништва града Зајечара. Структура чланства показује да од укупног броја чланова, највише процената чине деца до 14 година старости, затим одрасли, па средњошколци и на крају студенти.

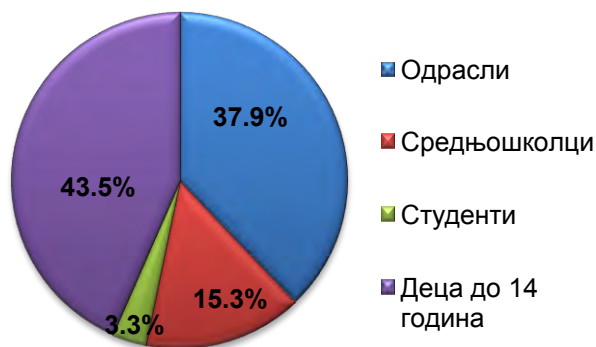
Табела 4: Број корисника у периоду од 2004. до 2008. године

	Број уписаних корисника				
	2004	2005	2006	2007	2008
Деца до 14 година	1309	1089	1257	1749	1687
Средњошколци	513	532	502	559	592
Студенти	96	114	81	126	129
Одрасли	777	1152	631	1013	1467
Укупно	2695	2887	2471	3447	3875

Приказ 11: Тенденција кретања броја корисника у периоду од 2004. до 2008. године

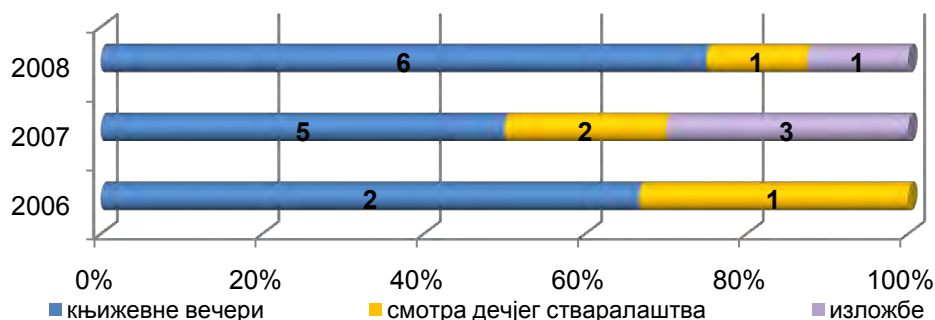

Приказ 12: Структура корисника у 2008. години

Поред своје основне делатности, библиотека приређује изложбе и књижевне вечери. За те садржаје не наплаћује улаз. У периоду од 2006. до 2008. године укупно је у Библиотеци одржано 13 књижевних вечери, четири изложби, и четири пратећа програма.

Приказ 13: Број пратећих програма Библиотеке у периоду од 2006. до 2008. године

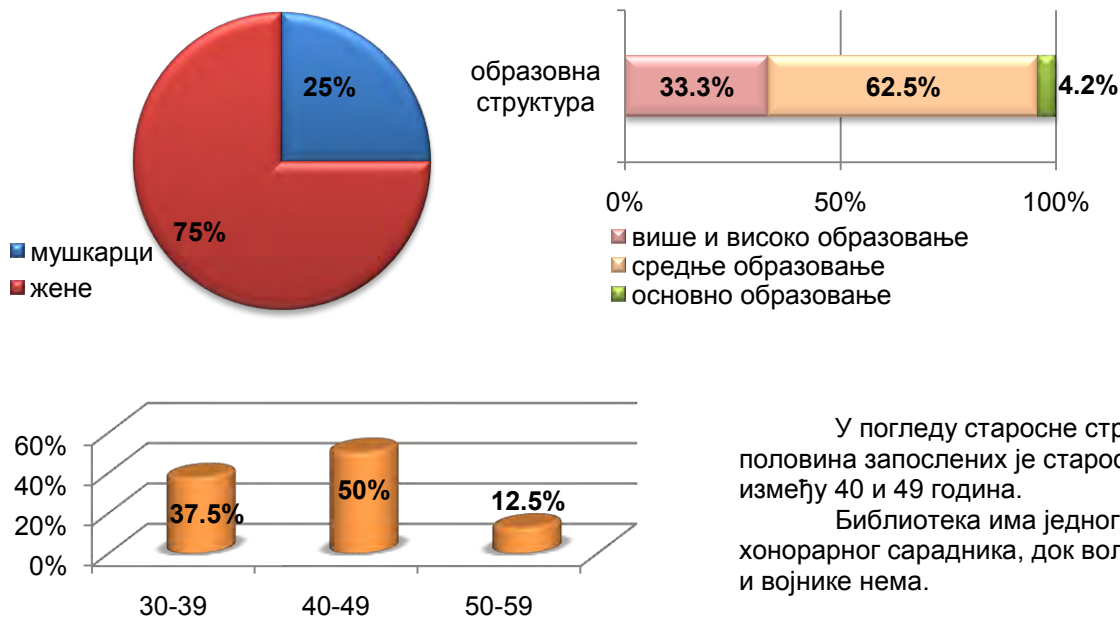

Библиотека у оквиру делатности Дечјег одељења организује креативне радионице којима подстиче ликовно и литерарно стваралаштво најмлађих читалаца. Установа је и организатор смотре дечјег ликовног и литерарног стваралаштва *Цвет у речи - цвет у слици*. Библиотека има и своју издавачку делатност у оквиру које постоји едиција *Исток – Запад* која објављује књижевна дела свих жанрова, и сваке године најбољим књигама из едиције додељује две новчане награде. У оквиру едиције објављено је 12 књига.

• Кадрови

У зајечарској библиотеци укупно је 24 стално запослених. Полна структура Библиотеке показује да доминирају жене. У погледу образовне структуре, доминантна је средња стручна спрема, чија је заступљеност процентуално двоструко већа у односу на више и високо образовање. Просек година запослених је 42,5.

Приказ 14: Полна, образовна и старосна структура запослених

У погледу старосне структуре, половина запослених је старости између 40 и 49 година.

Библиотека има једног хонорарног сарадника, док волонтере и војнике нема.

• Буџет

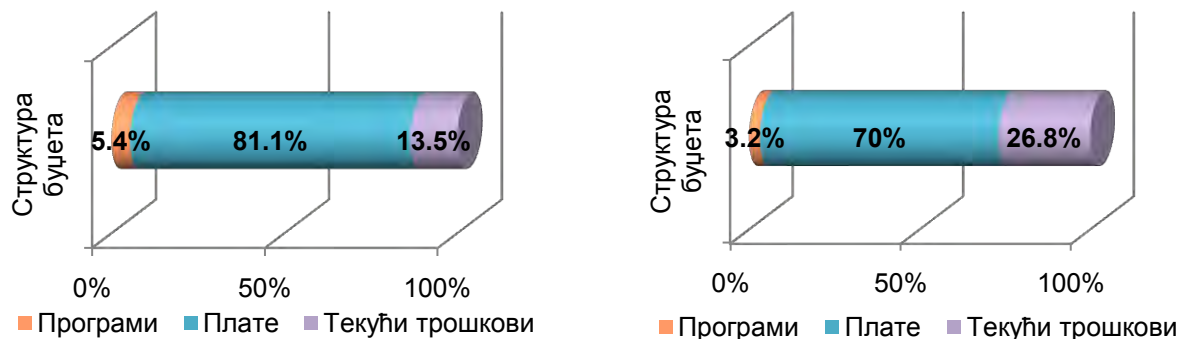
Укупан буџет Библиотеке за 2008. годину износио је 239.589,40 евра (19.510.196,00 динара). Његова структура показује да 70% иде на плате, 3% за реализацију програма, а 27% за материјалне трошкове. Када је реч о изворима финансирања, основни извор је градски буџет у износу од 94%, затим 3% је из републичког буџета, 2,8% су сопствени приходи, и донације 0,2%.

Укупан буџет за 2009. годину износио је 196.953,70 евра (18.500.000,00 динара). Његова структура показује да 82% иде на плате, 6% за реализацију програма, а 12% за материјалне трошкове. Када је реч о изворима финансирања, основни извор је градски буџет у износу од 95%, затим 1% је из републичког буџета, а 4% су сопствени приходи.

Приказ 15: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 16: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Библиотека у последње три године није имала инвестициона улагања. Као приоритетне инвестиције наводе се противпожарно обезбеђење, громобранска инсталација и видео-надзор.

- **Техничка опремљеност**

Библиотека у Зајечару има укупно 17 компјутера који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми**

У Библиотеци као проблеме наводе недовољно простора за смештај постојеће библиотечке грађе, ненаменску зграду Библиотеке, као и застаревање постојеће компјутерске мреже. Имају и недовољан број радника са високом стручном спремом са профилом дипломираних филолога опште књижевности и српске књижевности, као и нередовно финансирање од стране локалне самоуправе.

Историјски архив Тимочка крајина

Историјски архив у Зајечару основан је 1948. године као Архивско средиште у Зајечару. Године 1951. Архив у Зајечару постаје Градска државна архива, а 1957. године мења име у Историјски архив среза Зајечар. Архив свој назив поново мења 1973. године, када добија име Историјски архив *Тимочка крајина*, који и данас носи. Као међуопштински архив у својој територијалној надлежности има територију града Зајечара, и општина Књажевац и Бољевац. Издавачком делатношћу Архив се бави од 1956. године у оквиру које издаје часопис. Архив у Зајечару је члан Друштва архива Србије.

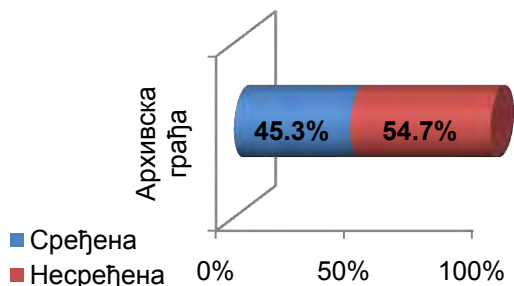
- **Просторни капацитети**

Од самог оснивања Архив је имао проблема са смештајем, пошто је простор делио са Народним музејом, због чега се 1967. године сели у зграду Општинског суда, а за смештај архивске грађе добија просторије бивше пешадијске касарне. Питање смештаја Архива решено је 1979. године, када је добио своју зграду. Иако је питање радних просторија решено, Архив је и даље имао проблема са смештајем архивске грађе, пошто су услови смештаја у пешадијској касарни били неадекватни. Захваљујући месном самодопринос, СО Зајечар и Министарству за културу Републике Србије 1990. године отпочела је изградња депоа. Депо Архива грађен је плански са свим неопходним условима за чување архивске грађе, а његова изградња завршена је 1993. године. Смештајни простор новоизграђеног депоа износи 1.000 м², међутим тај простор није довољан. Укупан простор којим Архив располаже је 1.265 м², од чега је 24 м², читаоница и 241 м² је површина осталих просторија. Архив има и галеријски простор намењен изложбама и промоцијама површине 45 м² и капацитета 40 места за седење и исто толико за стајање. Зграда Архив има статус споменика културе.

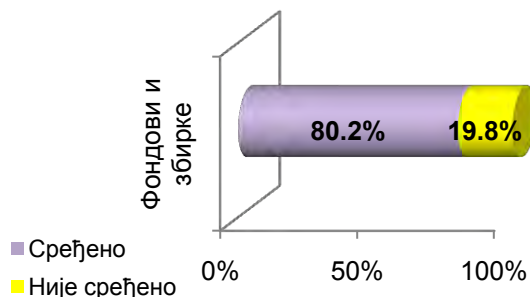
- **Фонд**

Број фондова и збирки зајечарског архива је 490, а граничне године су 1789 - 2009. Укупна дужина грађе је 3.200 дужних метара. Укупна количина сређене архивске грађе је 1.450 дужних метара. Укупно је дигитализовано 0,01% грађе, и исто толико је микрофилмовано. Број регистратура Архива је 523, а у 28 је извршено преузимање.

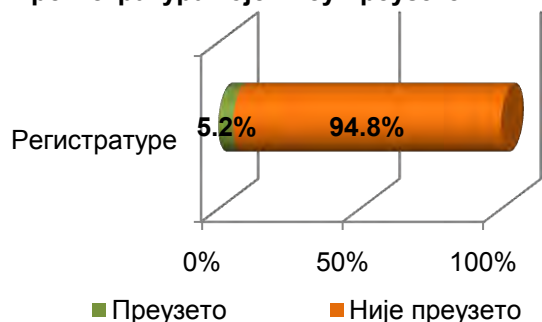
Приказ 17: Однос сређене и несређене грађе Архива

Приказ 18: Однос сређених и несређених фондова и збирки

Приказ 19: Однос преузетих и регистратура које нису преузете

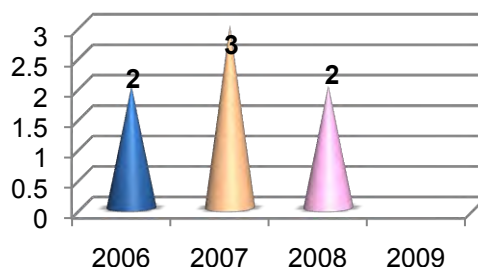
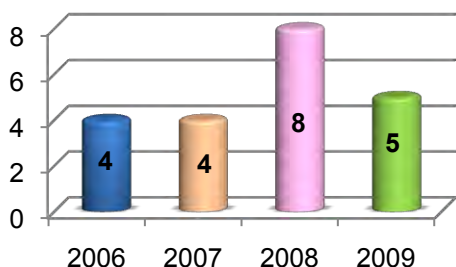
- **Програми и корисници**

У периоду од 2006 до 2009. године у зајечарском архиву одржан је укупно 21 пратећи садржај у виду изложби, радионица и научних скупова. У истом том периоду Архив је објавио укупно седам публикација. Само у 2009. години реализовано је укупно пет пратећих програма док издатих публикација није било.

Архив не наплаћује улазнице за своје програме.

Број корисника архивске грађе и библиотечког материјала је 211, а у 2008. години било је 50 истраживачких дана.

Приказ 20: Број додатних програма архива (слика 1) и број издатих публикација (слика 2) у периоду од 2006. до 2008. године

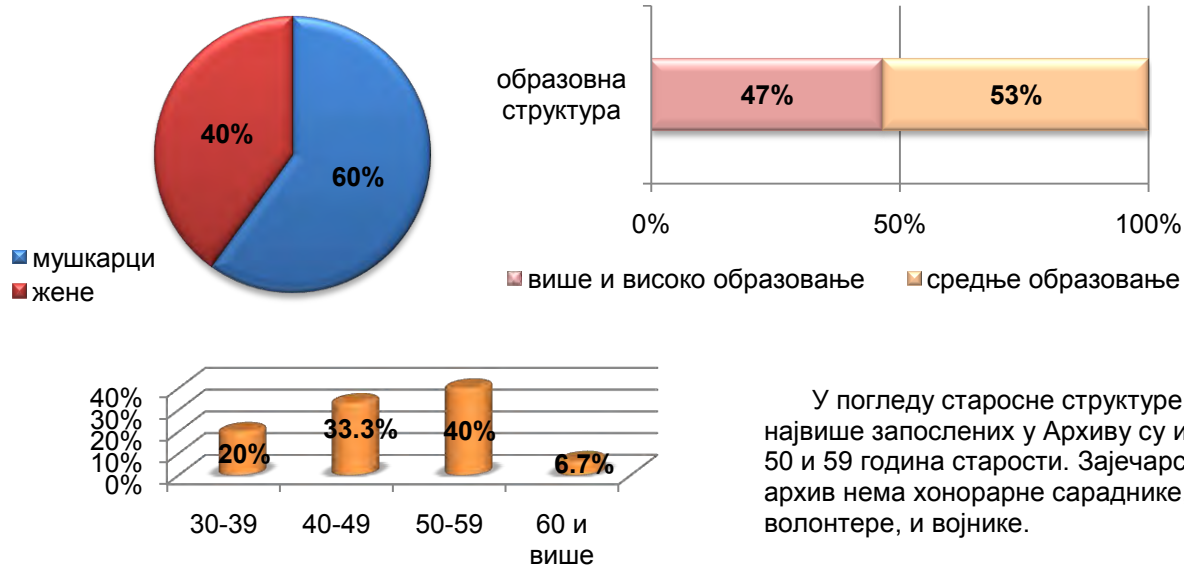

Истраживачка делатност Архива огледа се кроз 20 одштампаних књига и публикација, претежно историографског карактера. Установа издаје и стручни часопис *Архивско наслеђе* који излази једном годишње

• Кадрови

Укупно је у Архиву у Зајечару 15 стално запослених. Међу запосленима доминирају мушкарци, а када је у питању образовна структура, већина запослених има средњу стручну спрему, док запослених са основном школом нема. Просек година запослених је 44,8.

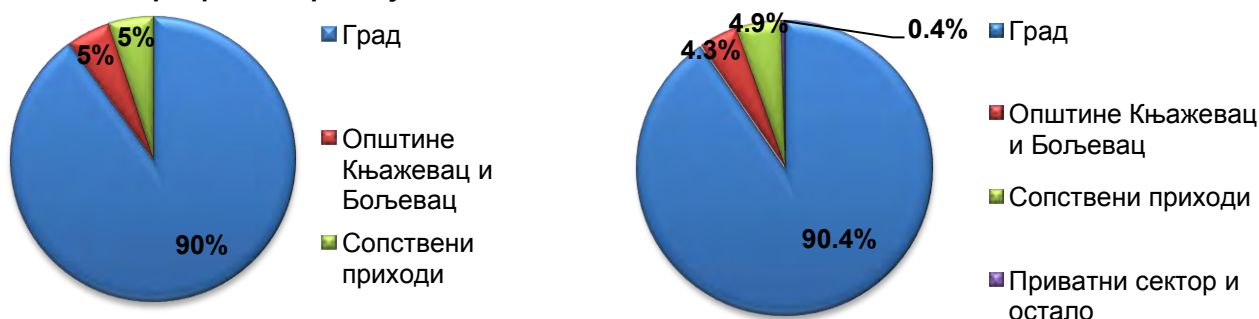
Приказ 21: Полна, образовна и старосна структура запослених

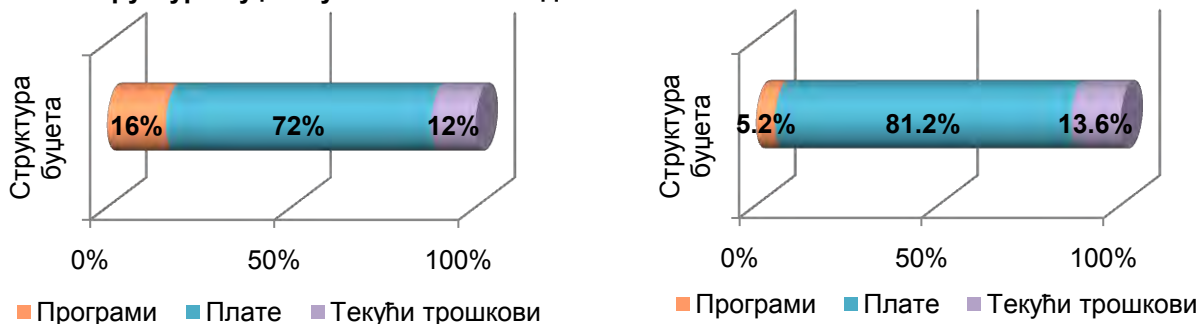
• Буџет

Главни извор финансирања је Град, али мањи део буџета Архив успева да обезбеди из општина које својом делатношћу покрива – Књажевац и Бољевац, ако и из сопствених прихода. Укупан буџет за 2008. годину износи о је 146.515,24 евра (11.931.000 динара). Његова структура показује да је за реализацију програма утрошено 22.718,40 евра (1.850.000,00 динара), Иако је буџет у 2009. години умањен на 125.167,80 евра (11.757.099 динара), за програмске активности потрошено је знатно више средстава – 65.680,65 евра (6.169.429,40 динара).

Приказ 22: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 23: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Последња инвестиција дошла је из буџета Министарства културе за адаптацију крова. Као приоритетно инвестиционо улагање у Архиву се наводи адаптација поткровља.

Табела 5: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
адаптација крова	Министарство културе	2008.	18.420,3	1.500.000,00

- **Техничка опремљеност**

Архив има укупно 10 компјутера који нису умрежени, а имају приступ интернету.

- **Проблеми**

Као проблеме у Архиву у Зајечару наводе недостатак простора за смештај архивске грађе, као и потребу за више програма.

Позориште Тимочке крајине „Зоран Радмиловић“

Почеци позоришног живота у Зајечару датирају од краја XIX века. У Зајечару је још 1899. било настањено путујуће позориште Фотија Миличића. Године 1925. основано је Позориште Тимочке крајине које се убрзо гаси јер нису постојали услови за његов даљи рад.

Након завршетка Другог светског рата аматери и љубитељи позоришне уметности обновили су и преуредили зграду бившег еснафског дома који је у борби за ослобођење Зајечара изгорео. Тако је Зајечар добио своју сталну позоришну сцену, која убрзо прераста у професионално позориште. Позориште Тимочке крајине основано је 1947. године најпре као Обласно народно позориште. Током своје историје било је и среско, и

општинско, и градско, да би 1990. године Позориште добило име *Зоран Радмиловић*.

- **Просторни капацитети**

Сала у којој се играју представе је капацитета 365 седишта, док је сама сцена површине 63 м², висине 7 м са пропадалиштем и отвором портала од 7 м².

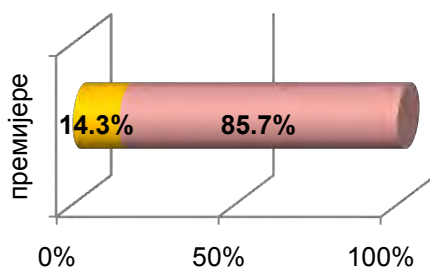
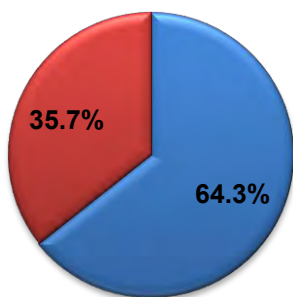
- **Програми и публика**

Позориште негује драмски репертоар састављен више од текстова домаћих него страних писаца. Позоришна продукција је много више усмерена на савремена него на класична дела драматургије.

Број премијера зајечарског позоришта од 2005. до 2009. године је 14. Укупан број гостујућих представа у истом периоду је 75, а број гостовања 67.

Приказ 24: Број премијера у периоду од 2006. до 2008. године и удео према врсти дела које се обрађује

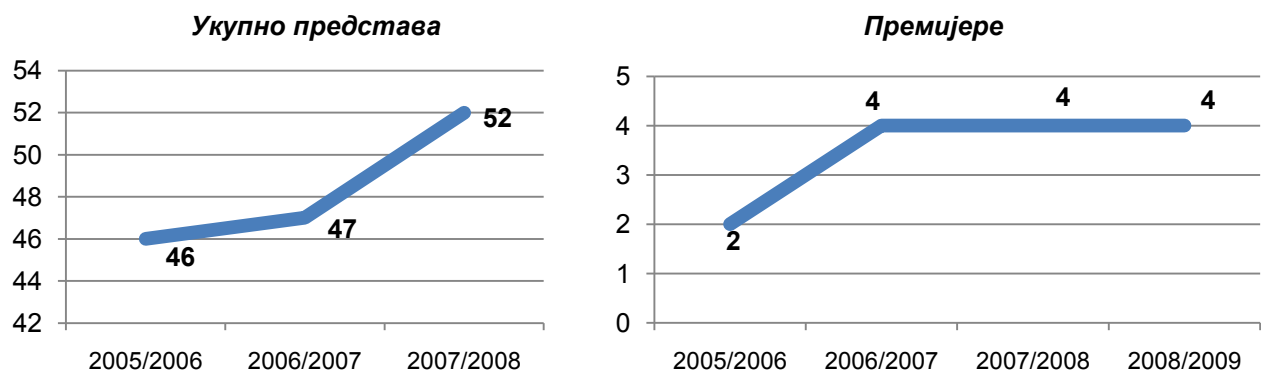
- Број премијера по текстовима домаћих писаца
- Број премијера по текстовима страних писаца

■ Класична дела ■ Савремена дела

Укупан број изведених представа од сезоне 2005/2006 закључно са сезоном 2007/2008 (јер Заводу нису достављени подаци за последњу сезону) је 145. Број представа по сезонама бележи континуирани раст. Број премијера је у последње три сезоне на истом нивоу.

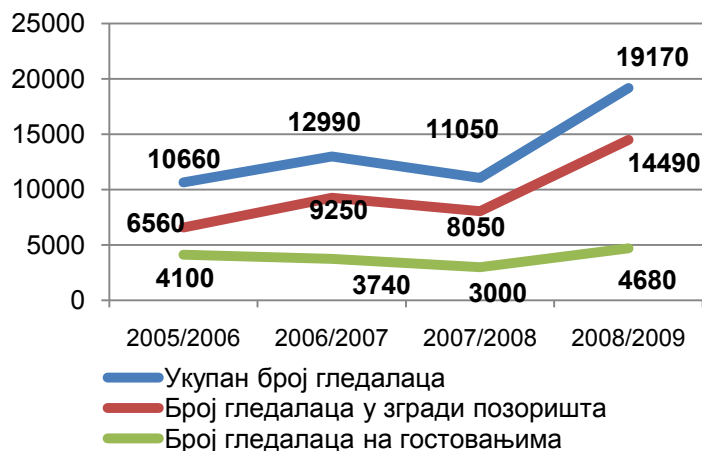
Приказ 25: Тенденција раста броја изведених представа (премијере и репризе) и премијера сезонама од 2005. до 2008. године

Приказ 26: Број гостовања и гостујућих представа током четири сезоне

Приказ 27: Број гледалаца у периоду од 2005. до 2009. године

Године 1993. од стране позоришта основана је фондација *Зоран Радмиловић* чији је циљ да подстиче и стипендира младе и талентоване глумце. Исте године отпочела је и позоришна манифестација *Дани Зорана Радмиловића* на којој учествују најпознатија позоришта Србије. Зајечарско позориште од 1998. године додељује и награду за глумачку бравуру *Зоран Радмиловић*, а у чије руке награда одлази одлучује стручни жири. Новинарски жири додељује награду за глумца вечери *Зоранов брк*. Дани Зорана Радмиловића пропраћени су и додатним садржајима из културе – промоцијама књига, изложбама и другим програмима.

Установа је од 2009. године организатор и дечјег позоришног фестивала *ЗајеЧАР*.

Позориште је освајало и многе престижне награде на фестивалима театарског стваралаштва широм некадашње Југославије.

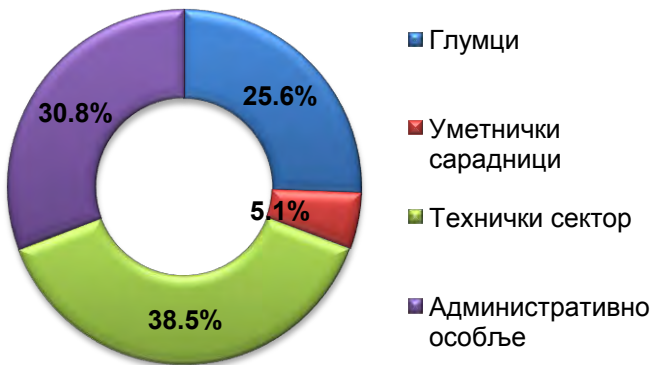
Приликом куповине улазница попуст имају пензионери, ђаци и особе са инвалидитетом.

• Кадрови

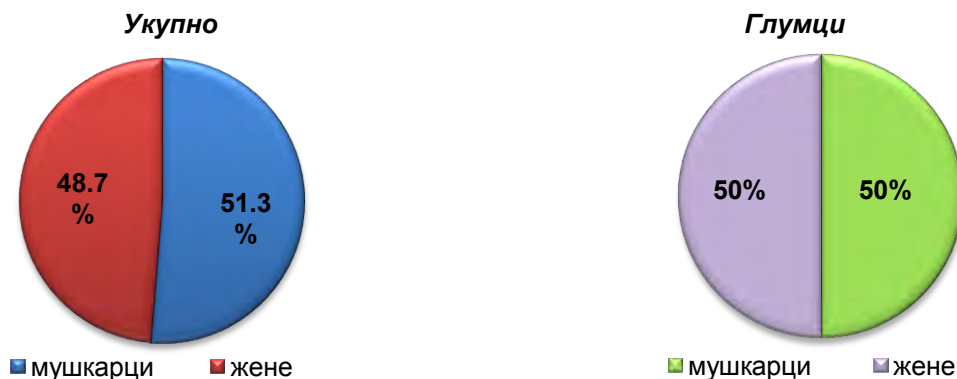
Укупно је у позоришту у Зајечару 39 стално запослених. Полна структура је готово уједначена са малом предношћу мушког пола. Такав случај је и са образовном структуром у оквиру које је мало више заступљена виша и висока стручна спрема. Позориште нема запослених са основном школом. Просек година старости свих запослених је 42, а само глумаца 37. Полна структура глумаца је у равнотежи, док су у оквиру образовне у израженој предности више и високообразовани.

Структура запослених према занимању показује да је у зајечарском позоришту 10 глумаца, два уметничка сарадника, 15 запослених су техничко особље и 12 административно и помоћно особље. Позориште нема уметничког директора.

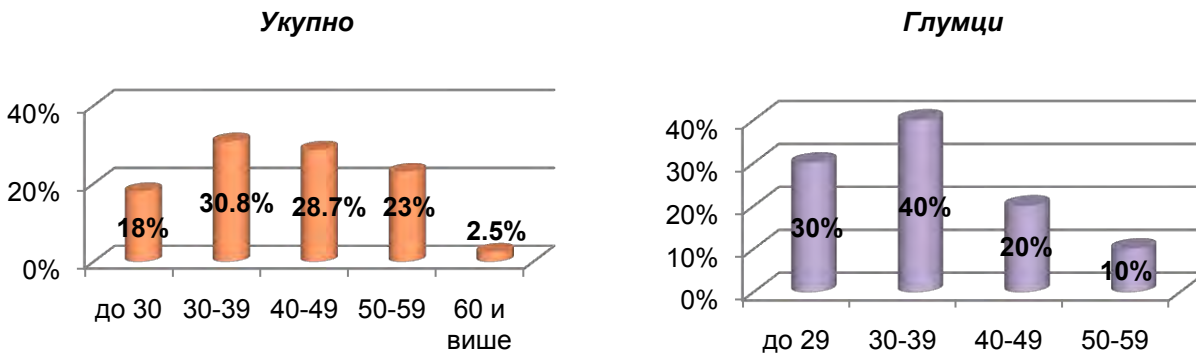
Приказ 28: Структура запослених према занимању у Позоришту

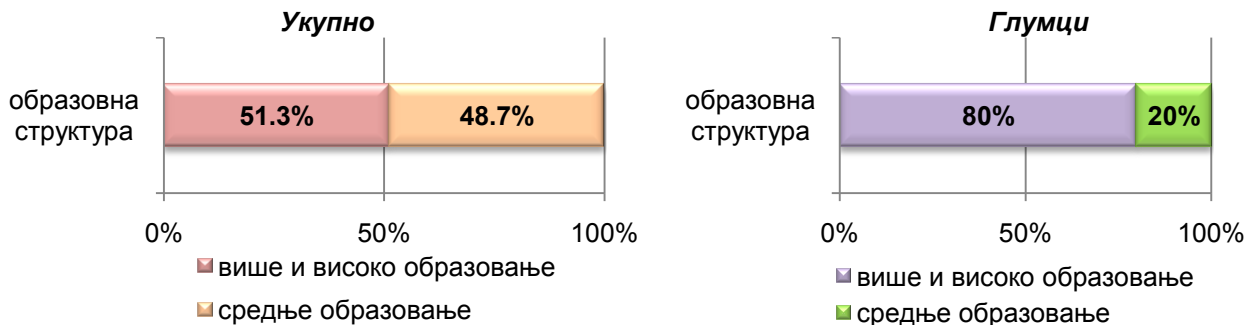
Приказ 29: Полна структура запослених у Позоришту

Приказ 30: Старосна структура запослених у Позоришту

Приказ 31: Образовна структура запослених у Позоришту

Позориште нема волонтере, али има два војника на одслужењу цивилног војног рока.

- **Буџет**

Према прегледу буџета до којег је Завод дошао преко званичне презентације Града на интернету, за потребе Позоришта у 2009. години од стране града Зајечара издвојено је 386.636,11 евра (36.317.000,00 динара) док је Позориште остварило сопствених прихода 33.418,25 евра (3.139.000,00 динара). За Фондацију *Зоран Радмиловић* издвојено је 5.323,07 евра (500.000,00 динара).

- **Техничка опремљеност**

Позориште има шест компјутера који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми – нема података**

Центар за културу града Зајечара²

Центар за културу у Зајечару је установа новијег датума, настала спајањем Дома омладине и Културно-просветне заједнице 27. априла 2009. године.

Основни циљеви Установе су да организује програме из области културе и уметности и унапреди културну понуду и подстакне стваралаштво. Установа је веома активна у реализацији садржаја у насељеним местима Зајечара.

- **Просторни капацитети**

Културни центар своје канцеларије има у једној пословној згради у Зајечару док се продукцијски део одвија у зградама Културно-просветне заједнице и Дома омладине.

- **Програми и публика**

Највећа манифестација коју Центар организује је *Гитариада* основана крајем шездесетих година. *Гитариада* је највећи међународни фестивал неафирмисаних рок бендова, који је 2009. године организован по четрдесет трећи пут. Током вишедеценијског трајања, Гитариада је афирмисала многе домаће бендове, који су на самом почетку музичке каријере, као победници или учесници фестивала, снимили своја прва издања и добили огдоварајућу медијску подршку. Манифестација је подржана и од стране Министарства, а Град за њу одваја око три милиона динара.

Поред *Гитариаде* Центар организује и низ других манифестација: Културно лето *Зајечар у срцу*, Матурантска парада *Плес са Европом*, фестивал младих песника *Дани поезије*, музички фестивал *Источна терђава*, међународну ликовну колонију *Гамзиград*, међународну филозофску школу *Felix Romuliana*, међународни музички фестивал *Златна труба Балкана*, *Felix Romuliana Summer Fest*.

Неке од редовних активности Установи су организација трибина, семинара, курсева стручног усавршавања, промоција књига, изложби, песничких и књижевних вечери, музичких програма и других садржаја.

Центар за културу активан је у подстицању аматерског стваралаштва, те у његовим оквирима постоје ансамбли и удружења као што су: Омладински ансамбл народних игара, Дечији ансамбл народних игара, Народни оркестар, Хор *Felix Romuliana*, Дечји хор *Piccoli*, Плесни клуб *Bailando*, Књижевни клуб младих, Дечји драмски студио и Удружење зајечарских уметничких стваралаца УЗУС. Центар организује и низ манифестација у сфери аматерског стваралаштва: такмичење рецитатора, смотра дечјег ликовног стваралаштва, смотра дечјег литерарног стваралаштва, смотра ликовног стваралаштва аматера.

Установа реализује и манифестације у насељеним местима у околини Зајечара: Међуокружна смотра дечјег народног стваралаштва *Денс* у Градскову, Смотра народног стваралаштва *Дани Адама*

² Центар за културу Заводу није доставио попуњене упитнике. Сви подаци изнети у извештају представљени су на основу разговора са представницима Установе.

Богосављевића у Копривници, Сабор народног стваралаштва *Потекла вода студена* у Великом Извору, Сабор косовских Срба у Звездану, *Хајдук Вељкови дани* у Леновцу, Сабор инструменталних солиста на изворним дувачким инструментима у Грљану, Сабор народног стваралаштва *Илинденски дани* у Шипикову, Смотра народних обичаја *Вражогрначки точак* у Вражогрнцу и Смотра народног стваралаштва *Котлујевац*.

Центар за културу сарађује са градом у организацији градских празника као што су Божићни програми, Новогодишњи програми, Ускршњи програми, Дан Града Слава Града и други.

Издавачка делатност је такође једна од активности Установе која редовно објављује часопис за културу, уметност и друштвена питања *Развитак*, али и друге публикације и књиге поводом којих организује и промоције и књижевне вечери.

- **Кадрови**

Центар за културу има 19 стално запослених лица, али има веома развијену мрежу сарадника које ангажује по програмима и седам до осам сталних сарадника.

- **Буџет**

Према прегледу буџета до којег је Завод дошао преко званичне презентације Града на интернету, за потребе Центра за културу издваја се 40.000.000,00 динара. Према речима представника Установе за манифестације одлази око 9.000.000,00 динара.

У оквиру Центра за културу функционише неколико секција које су у другим градовима углавном регистроване као удружења грађана.

Женски хор „Felix Romuliana“ и дечји хор „Piccoli“

Године 1977. основан је дечји хор у ОШМО *Стеван Мокрањац*. Када су 1979. године најстарији чланови хора превазишли дечји узраст, оформљен је хор девојака. Два хора упоредо постоје до 1992. године када са радом наставља хор девојака који 2004. године добија име женски хор *Felix Romuliana*. Дечји хор *Piccoli*, који окупља децу узраста од 3 до 10 година, оснива се 2003. године.

- **Просторни капацитети**

Хорови користе једну просторију у оквиру Центра за културу. За наступе користе салу коју им уступа Позориште.

- **Програми**

Пробе дечјег хора одржавају се једанпут недељно, а женског два пута.

Једном годишње хорови наступају на фестивалима у иностранству, док у Зајечару једном годишње одрже велики концерт и још четири до пет мањих. Често наступају и у другим градовима Србије. Хорови немају аудиције за своје будуће чланове.

Карте за концерте наплаћују само уколико је наступ хуманитарног карактера.

Дечји хор је прва признања добио 1979. године и после тога ређа велики број успешних наступа и награда. Женски хор је до данас у земљи освојио 16 златних одличја, а учествовали су и на бројним фестивалима у иностранству: у Бугарској, Грчкој, Швајцарској, Мађарској и Шпанији.

У 2006. години дечји хор је у Берковици у Бугарској освојио гранд при 15. интернационалног фестивала дечјег стваралаштва *Лацени обувки* за извођење оперете *Бал патуљака*.

Дечији хор наступа увек поводом дана града.

- **Чланство и кадрови**

Женски хор броји 30 чланова, а дечји 25.

Диригент хора је хонорарна сарадница Центра за културу.

- **Буџет**

Чланарина за дечји хор износи 500 динара, а за женски хор 200 динара на месечном нивоу, а сав прикупљени новац се користи за друштвена окупљања чланова.

- **Проблеми**

Као највећи проблем у хору наводе мали простор у коме вежбају и да би он био решен када би имали додатну просторију.

Књижевни клуб

У Зајечару не постоји формално удружење књижевника, већ књижевни клуб као део Центра за културу.

- **Просторни капацитети**

Књижевни клуб користи простор у Центру за културу.

- **Програми**

Програм који је окосница Клуба је *Фестивал младих песника*. Уз то Клуб организује књижевне вечери и промоције књига три до четири пута годишње. Клуб се бави и издавачком делатношћу.

Познати аутори укључени су у књижевне вечери када се представљају неафирмисани уметници, како би привукли публику.

Годишње се штампају две књиге које бира Програмски савет. Једна књига је резултат Фестивала младих песника, а друга се штампа аутору који је одабран током године независно од фестивала.

На *Дан поезије*, 21. марта организује се манифестација *Поезирање*.

- **Чланство**

Клуб броји десетак афирмисаних аутора и несталан број неафирмисаних, старости од 11 до 70 година.

- **Буџет**

Књижевни клуб се финансира преко Центра за културу.

Ансамбл народних игара

Ансамбл народних игара у оквиру Центра за културу формиран је 1978. године као Фолклорни ансамбл дома омладине Зајечар.

- **Просторни капацитети**

Ансамбл народних игара за наступе и пробе Омладинског ансамбла користи салу у оквиру Центра за културу, док за пробе Дечјег ансамбла користи просторије у школама у којима постоје фолклорне секције.

- **Фундус**

Ношња коју Ансамбл поседује не задовољава његове потребе па је по потреби позајмљују од културно-уметничких друштава из других градова.

- **Програми**

У оквиру ансамбла постоје Омладински и Дечји ансамбл. Дечји ансамбл ради са основношколцима од првог до петог разреда у три школе.

Сваке три до четири године смењују се чланови ансамбла.

Пробе се одржавају два до три пута недељно, а у просеку у граду наступају једном у месец дана. Срађују са културно-уметничким друштвима у земљи и иностранству па своје програме размењују са њима. Редовно гостују у Домовима културе у насељеним местима у околини Зајечара. За своје наступе Ансамбл не наплаћује улазнице.

Аудиција за ансамбл организује се једном годишње.

На репертоару Ансамбла налази се десетак кореографија.

- **Кадрови**

Двоје људи воде пробе.

- **Чланство**

Ансамбл броји 200 чланова, од којих 50 чини Омладински ансамбл, а 150 дечји. Чланови не плаћају чланарину.

- **Буџет**

Ансамбл народних игара финансира се путем Центра за културу.

Удружење зајечарских уметничких стваралаца (УЗУС)

Удружење је основано 2003. године. Данас се налази у оквиру Центра за културу и претежно је састављено од аматера.

- **Просторни капацитети**

УЗУС користи простор у Центру за културу, док за изложбе користи Радул-бегов конак.

- **Програми**

Удружење два пута годишње организује колективне изложбе чланова (у летњем и зимском периоду). У међувремену организује појединачне изложбе, како у граду тако и ван њега. До сада су учествовали на различитим ликовним изложбама, а међу њима су међународна изложба *Жене сликари* у Мајданпеку, *Ђурђевдански салон* и *Јесењи салон* у Вршцу, *Бијенале* у Смедереву, *Смотра ликовних стваралаца аматера* у Чачку...

У 2004. и 2005. години Удружење је било организатор Смотре ликовног стваралаштва аматера Србије.

Његови чланови редовно учествују на ликовним колонијама широм земље.

- **Чланство**

УЗУС броји 45 чланова, од који је око 10% академских сликара, док су остали аматери. сарађују са другим удружењима и имају чланове из других

- **Буџет**

Удружење се финансира преко Центра за културу, а годишње за програме у просеку добија до 60.000,00 динара.

- **Проблеми**

Као главне проблеме у УЗУС-у наводе непостојање атељеа и адекватног простора за рад.

Управни одбори установа културе

Упитнике у вези са структуром управних одбора Заводу су доставиле две од пет установа културе у Зајечару: Матична библиотека *Светозар Марковић* и Позориште Тимочке крајине *Зоран Радмиловић*.

Подаци указују да се у две наведене установе културе налазе особе стручне за област културе, али и оне које то нису.

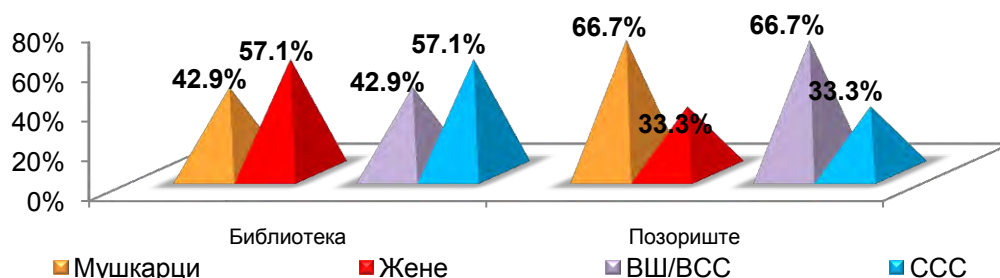
Табела 6: Број чланова и структура управних одбора према занимању по установи

<u>Установа</u>	Укупан број чланова	Број чланова постављен од стране града	Број чланова из редова запослених	Занимање чланова управних одбора по установама
Матична библиотека <i>Светозар Марковић</i>	7	5	2	1. студент 2. пензионер 3. дипломирани политиколог 4. библиотекар 5. библиотекар 6. књижничар 7. електроинжењер
Позориште Тимочке крајине <i>Зоран Радмиловић</i>	7	5	2	1. дипломирани економиста 2. дипломирани економиста 3. машински техничар 4. инжењер рударства 5. лекар 6. економиста *за седмог члана управног одбора нису наведени подаци

Према подацима којима Завод располаже у одборима установа предњаче више и високообразована лица са уделом од 66,7%. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци чији удео

такође износи 71,4%. Подаци о полној и образовној структури представљени су без шест чланова управних одбора чији профил није достављен Заводу из Библиотеке и Галерије.

Приказ 32: Полна и образовна структура чланова управних одбора (без једног члана у Позоришту)

У Библиотеци и Позоришту града Зајечара чланство у управним одборима није плаћена функција а управни одбори одржавају састанке у просеку три пута годишње.

Табела 7: Број састанака управних одбора установа у периоду од јануара 2008. до октобра 2009. године

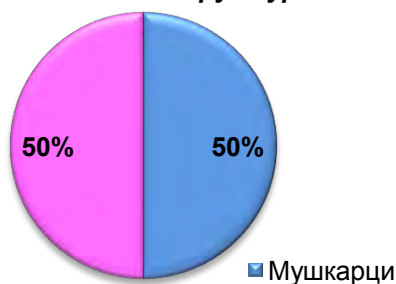
Установа	Састанци управних одбора	
	2008	јануар – октобар 2009
Библиотека	3	3
Позориште	2	4

Ставови запослених у установама културе

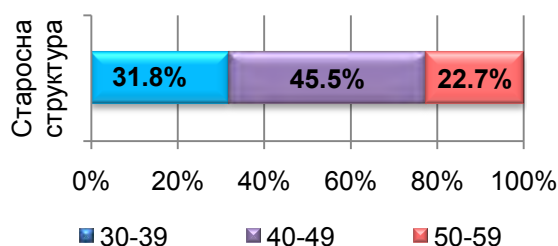
Упитник за запослене у Зајечару попунило је 18,6% запослених из три од пет градских установа културе. У узорку у погледу полне структуре постоји равнотежа, а предњаче особе вишег и високог образовања.

Приказ 33: Структура узорка

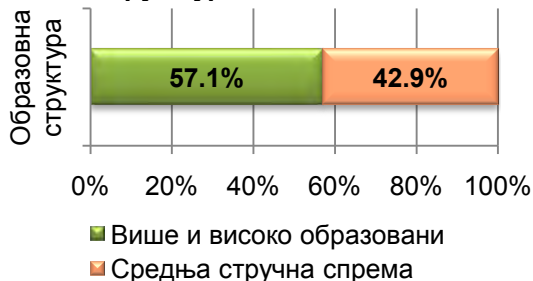
Полна структура

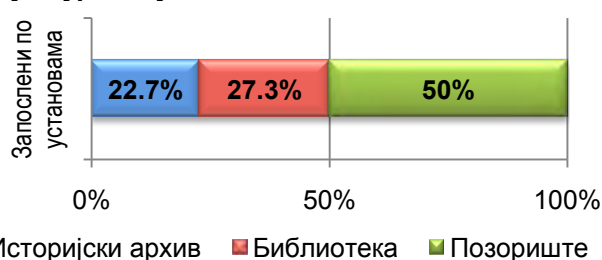
Старосна структура

Образовна структура

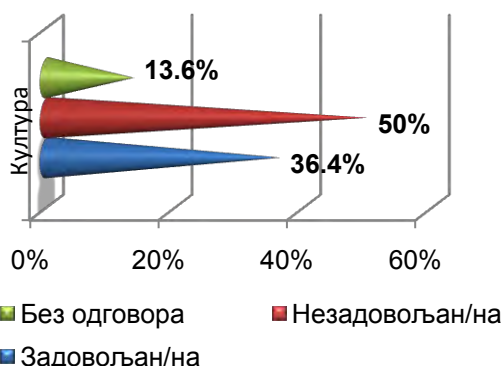
Структура по установама

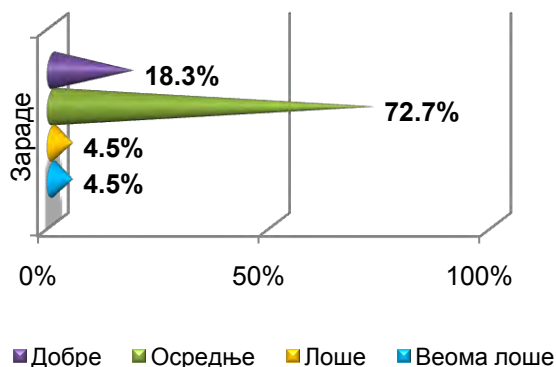
• Задовољство сектором културе

Стањем у култури града није задовољно 36,4% запослених у зајечарским установама културе. На такав став свакако утиче и мишљење о зарадама запослених које су од стране 72,7% запослених оцењене као осредње. Однос сарадње са другим установама је у случају Зајечара у 40,9% оцењена високим оценама („врло добрим“ и „одличним“). Културна дешавања у граду, испитаници су већином оценили као осредње.

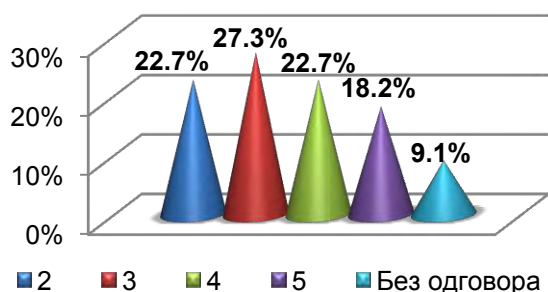
Приказ 34: Задовољство стањем у култури

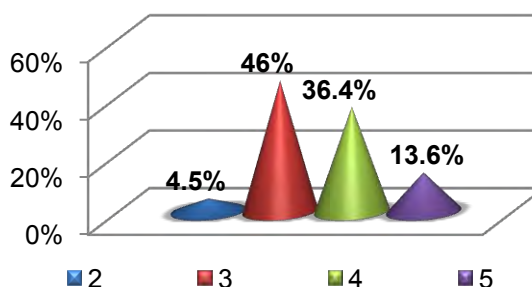
Приказ 35: Задовољство зарадама у сектору културе

Приказ 36: Оцене међусобне сарадње установа културе у граду

Приказ 37: Оцене културних дешавања у граду

Запослени као највеће проблеме истичу:

1. Недовољно средстава за програме и nedovoljno sredstava za renoviranje objekata i ulaganje u infrastrukturu
2. Nedovoljno razvijen kulturni turizam
3. Nedovoljna briga za kulturno i istorijsko nasleđe

Када је реч о сарадњи са другим актерима, значајним за функционисање установа културе, запослени ниједну не оцењују негативно. Најлошије се оцењује сарадња са приватним сектором, а најбоље је оцењена сарадња установа културе са школама.

У табелама које следе приказане су фреквенције одговора на понуђеној скали, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интензитета где је:

- ■ - збирни приказ опције „одлично“ и „добро“ када је позитивни став већински
- ■ - неутралан одговор „ни добро ни лоше“ у случајевима када исти доминира
- ■ - збирни приказ опције „лоше“ и „веома лоше“ када је негативни став већински

Табела 8: Сарадња установа културе са другим актерима битним у њиховом функционисању оцењена од стране запослених у установама

Између установа културе у граду и насељеним местима	Одлично 4,5%	Добро 36,4%	Ни добро ни лоше 45,5%	Лоше 13,6%	Веома лоше 0%
Између установа културе и школа	Одлично 0%	Добро 68,2%	Ни добро ни лоше 13,6%	Лоше 13,6%	Веома лоше 4,5%
Између установа културе и приватног сектора	Одлично 0%	Добро 13,6%	Ни добро ни лоше 45,5%	Лоше 31,8%	Веома лоше 9,1%
Између установа културе и секретаријата за културу	Одлично 4,5%	Добро 27,3%	Ни добро ни лоше 59%	Лоше 9,1%	Веома лоше 0%
Између установа културе и већника за културу у скупштини града	Одлично 4,5%	Добро 36,4%	Ни добро ни лоше 27,3%	Лоше 27,3%	Веома лоше 4,5%
Између установа културе и министарства културе	Одлично 0%	Добро 63,7%	Ни добро ни лоше 36,4%	Лоше 0%	Веома лоше 0%

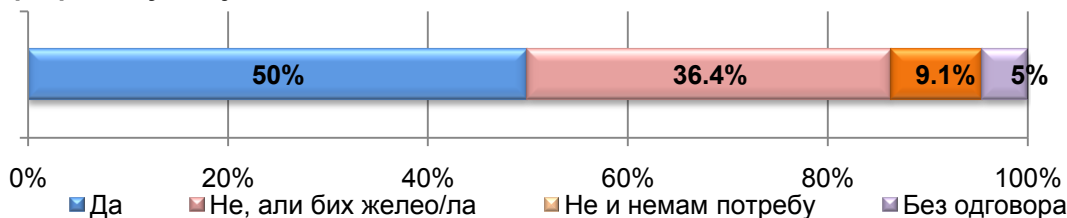
Када је реч о сегментима културе и културне политике два су оцењена негативно и то редом: „реактивација индустријског наслеђа“, „улагање у простор за рад“.

Табела 9: Развијеност појединих области из културе према оценама запослених

Развој културног туризма	Одлично 0%	Добро 50%	Ни добро ни лоше 22,7%	Лоше 22,7%	Веома лоше 10,2%	Без одговора 4,5%
Истраживање публике ради унапређена садржаја	Одлично 0%	Добро 18,2%	Ни добро ни лоше 36,4%	Лоше 36,4%	Веома лоше 4,5%	Без одговора 4,5%
Подстицање културног аматеризма	Одлично 0%	Добро 45,5%	Ни добро ни лоше 40,9%	Лоше 13,6%	Веома лоше 0%	Без одговора 0%
Подршка новим креативним пројектима	Одлично 0%	Добро 22,7%	Ни добро ни лоше 54,5%	Лоше 22,7%	Веома лоше 0%	Без одговора 0%
Неговање фестивала, различитих по карактеру	Одлично 4,5%	Добро 54,5%	Ни добро ни лоше 31,8%	Лоше 4,5%	Веома лоше 4,5%	Без одговора 0%
Реактивација индустријског наслеђа	Одлично 0%	Добро 4,5%	Ни добро ни лоше 40,9%	Лоше 40,9%	Веома лоше 4,5%	Без одговора 9,1%
Улагање у простор за рад	Одлично 31,8%	Добро 22,7%	Ни добро ни лоше 22,7%	Лоше 22,7%	Веома лоше 13,6%	Без одговора

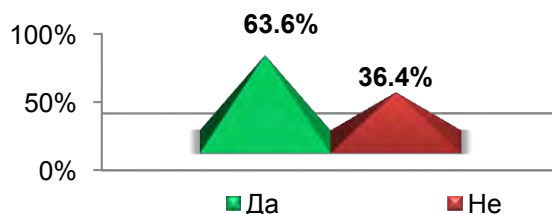
Установе у Зајечару, судећи по одговорима испитаника, воде бригу о доедукацији кадрова, јер је половина испитаника била на професионалном усавршавању. Ипак више од трећине је оних који би желели да иду на доедукацију, али до сада нису имали прилику.

Приказ 38: Одговор на питање: „Да ли сте од стране ваше установе били послати на семинар/програм едукације?“

Од анкетираних особа које раде у зајечарским установама културе, већина је спремна да учествује у изради плана културног развоја свог града.

Приказ 39: Одговор на питање: „Да ли бисте учествовали у изради стратешког плана развоја културе у свом граду?“

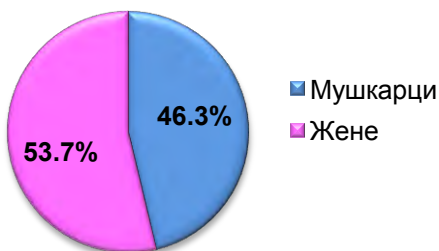

Ставови грађана Зајечара о култури у њиховом граду

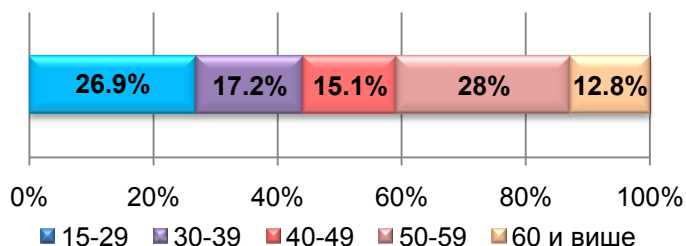
Квантитативни део истраживања базиран је на обради одговора из 390 упитника прикупљених од грађана Зајечара у октобру и новембру 2009. године. Удео питања на која грађани нису дали одговор је 1,13%. Приликом анализе они неће бити узимани у обзир.

Приказ 40: Структура узорка

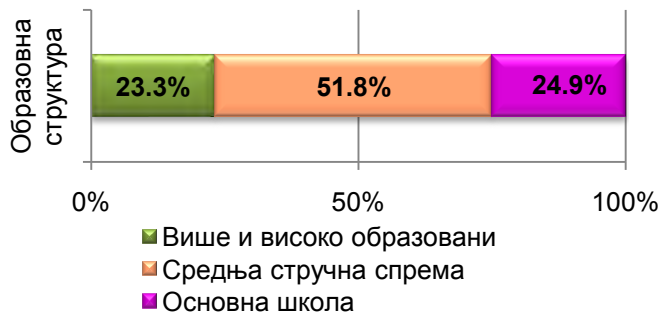
Полна структура

Старосна структура

Образовна структура

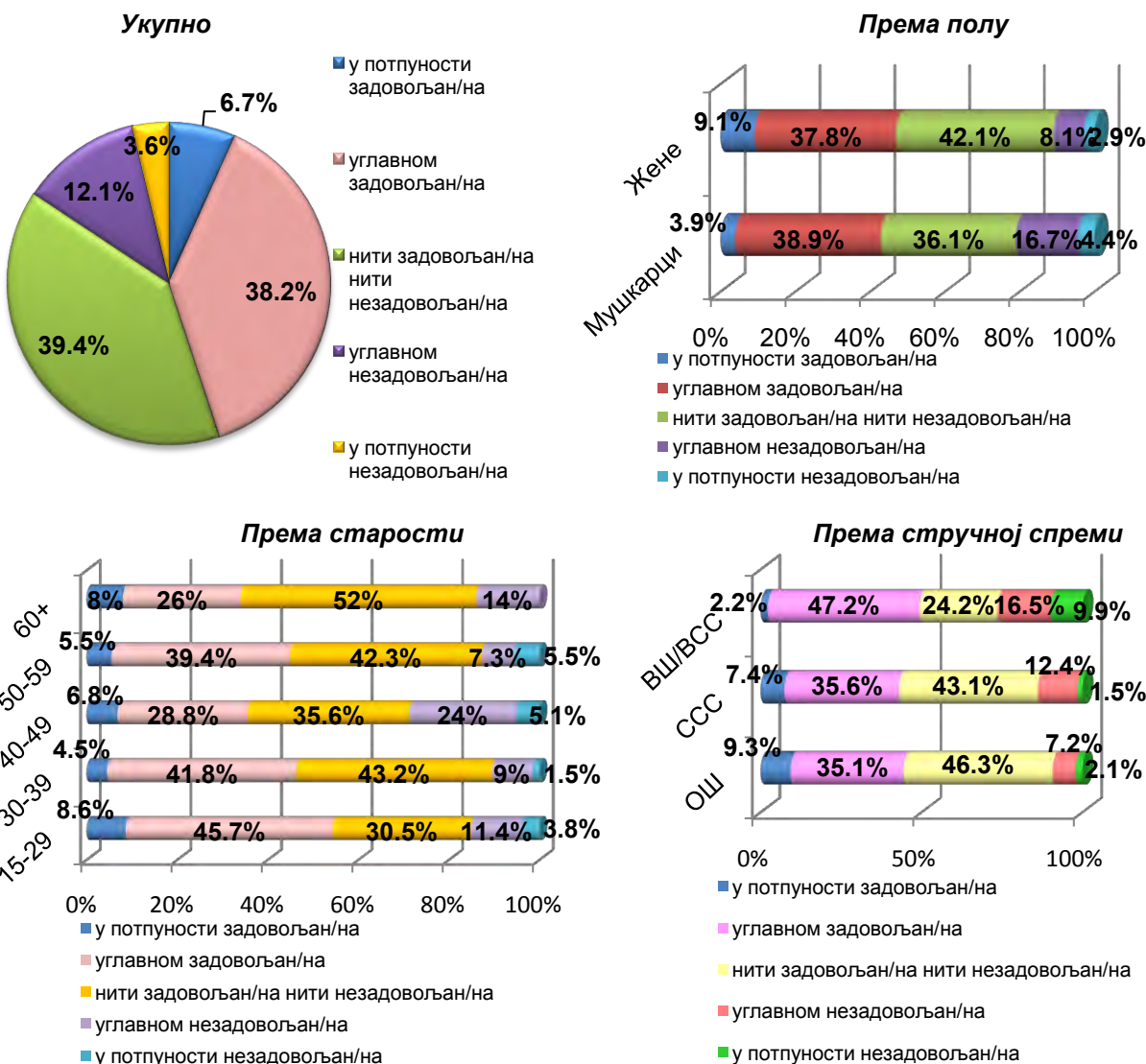

• **Задовољство стањем у култури**

Највећи број грађана Зајечара истиче да је „нити задовољно нити незадовољно“ стањем у култури, са уделом од 39,5% одговора. То може значити да су грађани понекада задовољни, а понекад не. Када се овај одговор занемари, одговори који указују на задовољство испитаника су значајно бројнији од оних који указују на незадовољство (44,9% према 15,7% грађана).

Жене су задовољније стањем у култури од мушкараца. Када је старосна структура у питању, најзадовољнији (збирно гледано одговоре „у потпуности задовољан“ и „углавном задовољан“) су најмлађи испитаници од 15 до 39 година, док су најнезадовољнији (збирно гледано одговоре „углавном незадовољан“ и „у потпуности незадовољан“) у највећем проценту испитаници у четвртој деценији. Највећи степен индиферентности показује најстарија популација. Када је образовна структура у питању, међу онима са вишим и високим образовањем налази се највећи број и задовољних и незадовољних стањем у култури. Највећи степен индиферентности по овом питању показали су основнообразовани кадрови, а најмањи високообразовани.

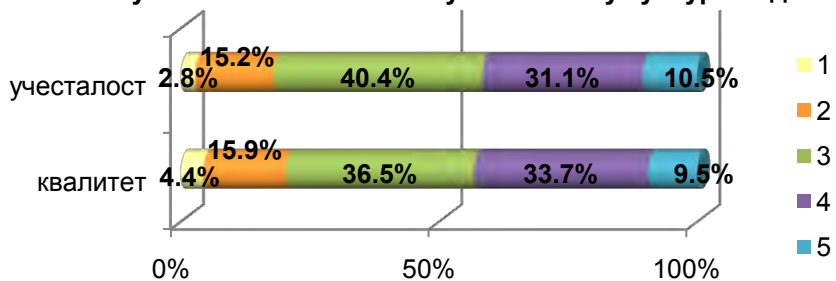
Приказ 41: Задовољство грађана стањем у култури града

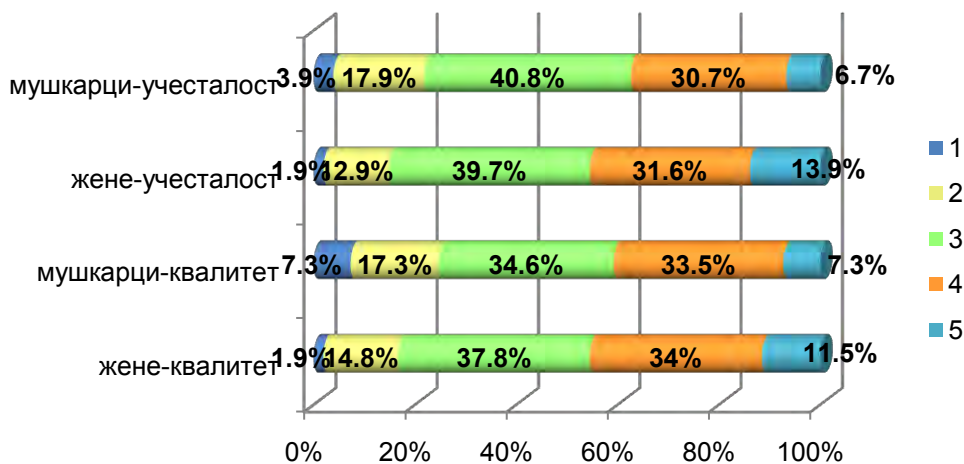
Када су квалитет и учесталост дешавања у питању, грађани се у највећем броју одлучују за „добру оцену“ (оцена 3 у систему од 1 до 5), што указује на неодлучан став да ли да се према култури одреде позитивно или негативно. Када се „дobre“ оцене занемаре, грађани се када су и учесталост и квалитет културних дешавања у питању, у већем проценту одлучују за више оцене („врло добре“ и

„одличне“). Жене више од мушкараца оцењују да су учесталост и квалитет културних дешавања у граду врло добри и одлични.

Приказ 42: Оцене испитаника у вези са квалитетом и учесталошћу културних дешавања

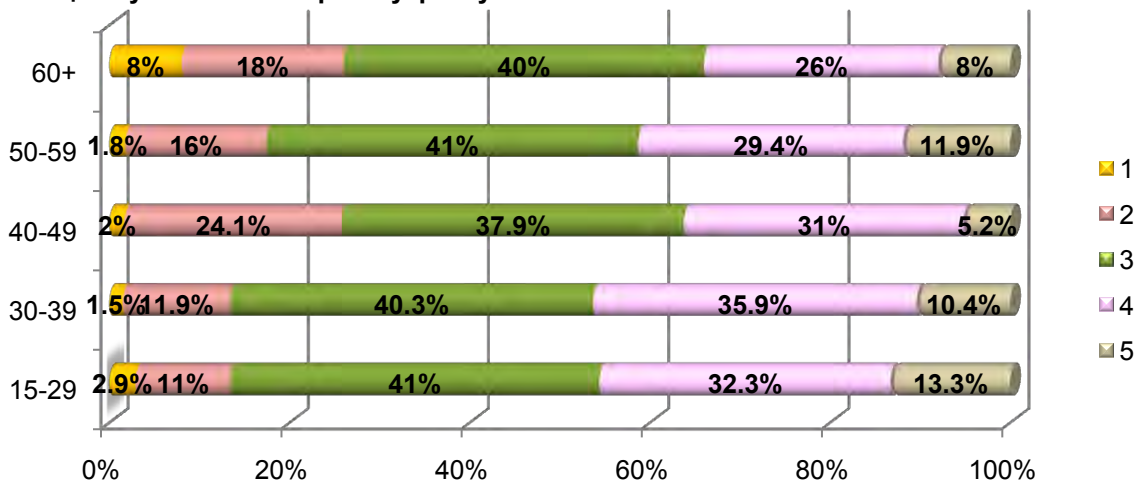

Приказ 43: Оцене испитаника квалитета и учесталости према полу

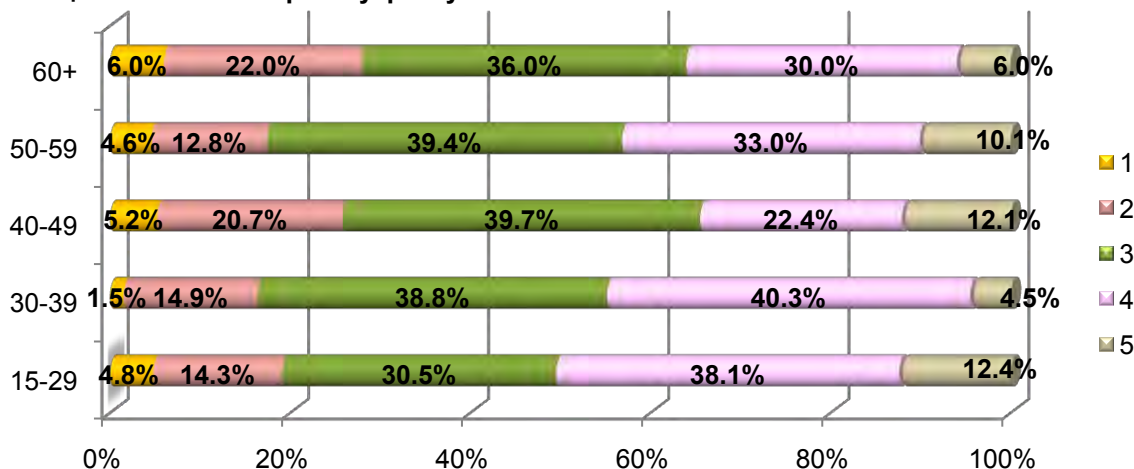

Када се узраст испитаника узме у обзир, највећи проценат ниских оцена (довољних и недовољних) о броју и квалитету културних дешавања у граду, дат је од стране испитаника у четвртој деценији и испитаника преко 60 година. Најмлађе категорије грађана (од 15 до 39 година) у највећем проценту дају високе оцене (врло добре и одличне) и код учесталости и код квалитета културних дешавања. Добијени проценти наводе на претпоставку да у граду нема довољно културних програма, који су прилагођени старијој испитаној популацији.

Приказ 44: Оцене учесталости према узрасту испитаника

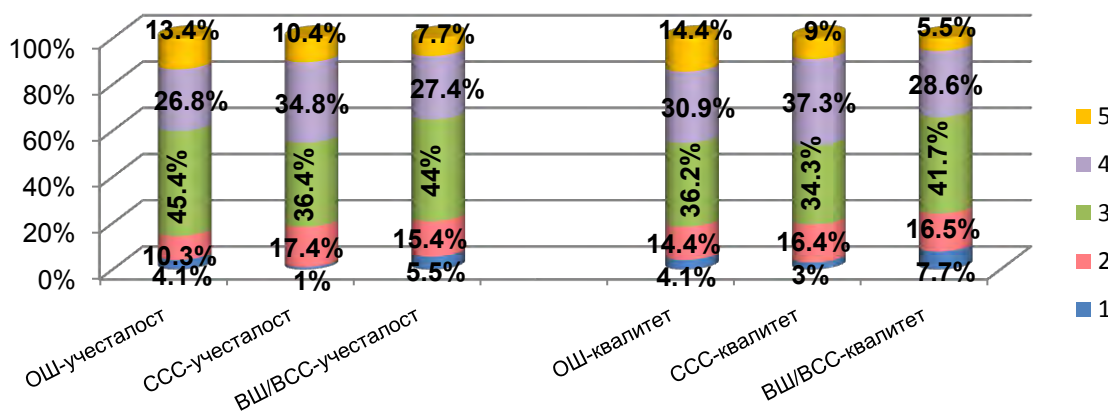

Приказ 45: Оцене квалитета према узрасту испитаника

Пресек степена образовања и оба испитивана параметра културних дешавања показује да ниске оцене (1 и 2) у највећем броју дају испитаници са вишом и високом школом, а у најмањем они са основном школом. Посматрано у збиру високе оцене (4 и 5) и за бројност и за квалитет, највише дају средњеобразовани испитаници, а најмање више и високо образовани.

Приказ 46: Оцена учесталости и квалитета према степену образовности испитаника

• Развијеност појединих области културе у Зајечару

Према мишљењу испитаника најразвијенија област културе је убедљиво културни туризам са 45,4% „врло добрих“ и „одличних“ оцена. Поред културног туризма области које показују доминацију високих оцена су „занимљивост културних садржаја“ и „развијеност културног аматеризма“. Највећи број области оцењен је „неутралним“, односно средњим оценама („добар“). Области којима су у највећем проценту дате средње оцене су „сарадња установа на локалном нивоу“ и “неговање традиције и заштита културне баштине“. Области у којој преовлађују најниже оцене су „истраживање потреба публике“ и „заступљеност културних садржаја према етничким групама“, што наводи на претпоставку о неусклађености садржаја културе и потреба грађана и то посебно грађана друге етничке припадности. Ово је један од разлога због чега су потребна повремена истраживања потреба грађана, која треба да доведу до тога да се на основу њих креира културна понуда.

У табели која следи приказане су фреквенције одговора, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интезитета:

- - збирни приказ оцена четири и пет тј. када је позитивни став већински
- - неутралан одговор, оцена три тј. у случајевима када неодређеност доминира
- - збирни приказ оцена један и два тј. када је негативан став већински

Табела 10: Рангирање области културе према ниским („недовољним“ и „довољним“) оценама испитаника (у процентима)

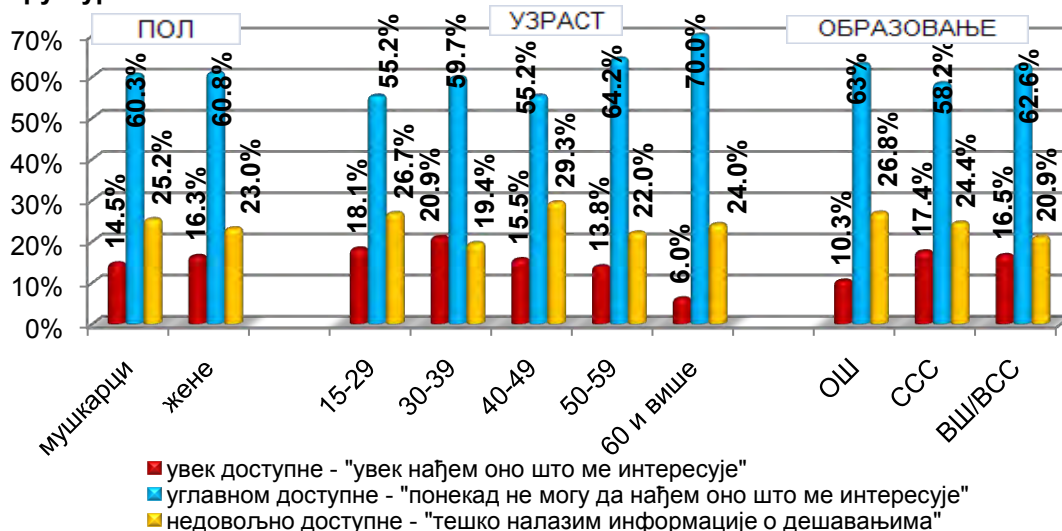
Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам	Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам
1	истраживање потреба публике	43.3	27.4	15.6	13.6	6	сарадња установа на локалном нивоу	25.1	35.6	21.6	17.7
2	заступљеност културних садржаја према етничким групама	36.1	31.3	18.7	13.8	7	неговање традиције и заштита културне баштине	22.3	35.4	34.9	7.7
3	развијеност савременог стваралаштва	34.6	34.6	16.4	14.4	8	занимљивост културних садржаја	22.1	33.1	40.8	4.1
4	заступљеност међународне сарадње	28.2	31.3	28.4	12.6	9	развијеност културног туризма	21.5	27.2	45.4	5.9
5	промоција садржаја од стране установа	26.9	32.8	30.6	9.7	10	развијеност културног аматеризма	20.7	34.1	39	6.2

Када се дистрибуција одговора сагледа кроз полну, старосну и образовну структуру, на првом месту по броју високих оцена смењују се област културног туризма (код оба пола, испитаника најмлађих категорија од 15 до 39 година, испитаника у петој деценији и код средњеобразованих испитаника), аматеризма (код испитаника у четвртој деценији, код најстаријих грађана и високообразованих) и „занимљивост културних садржаја“ (код основнообразованих испитаника). На другом месту смењују се исте области „занимљивост културних садржаја“ (код оба пола, најмлађих категорија испитаника од 15 до 39 година и најстарије популације), аматеризам (код испитаника у петој деценији и средњеобразованих) и културног туризма (код старосне категорије испитаника између 40 и 49 година и грађана са основном, вишом и високом школом).

• Начин информисања о културним дешавањима у граду

Према одговорима испитаника, за 15,4 % грађана Зајечара информације о културним дешавањима су увек доступне, насупрот 24,2% оних који кажу да тешко долазе до информација о култури које су им потребне, док највећи проценат 60,4% представља „златну средину“ којој су информације „углавном доступне“ што значи да тек понекад не могу да дођу до информација које их занимају када су културни догађаји у питању.

Приказ 47: Доступност информација о културним дешавањима према полној, старосној и образовној структури испитаника

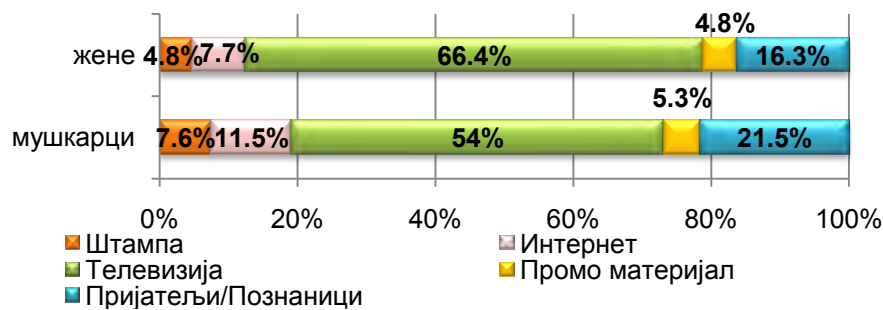

Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су жене нешто информисаније од мушкараца, да испитаници у четвртој деценији показују највећи проценат одговора о недовољној доступности информација, док они у тридесетим годинама у највећем броју сматрају да су највише информисани о ономе што се дешава у граду. Анкетирани са основним образовањем истичу да најтеже долазе до информација, док средњеобразовани испитаници у највећем броју истичу да лако долазе до потребних информација о културним дешавањима у граду.

Када је о изворима информација реч већина грађана Зајечара се, када је култура у питању, најчешће информиса преко телевизије (59,1%), преко пријатеља и познаника (19%), путем интернета (9.8%), штампаних медија (6,7%), а најмање преко промо материјала (5,4%).

Мушкарци се у већем проценту од жена информисају преко пријатеља и познаника, штампе, интернета и промо материјала, док се жене у већем проценту него мушкарци информисају преко телевизије.

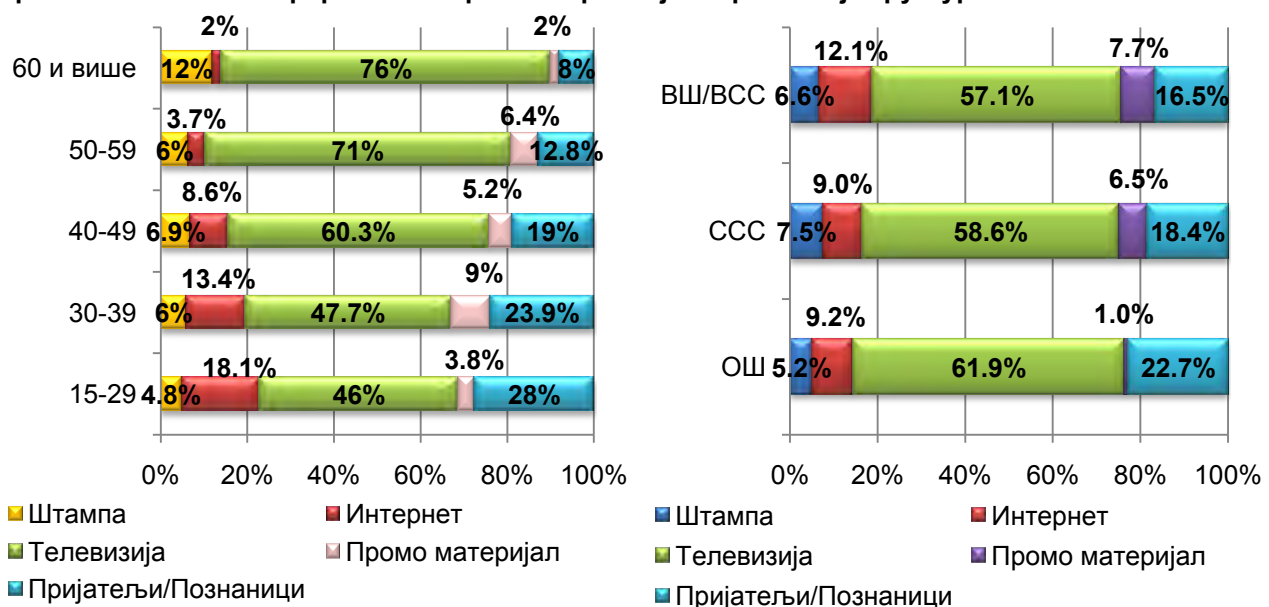
Приказ 48: Начини информисања према полу

Све старосне категорије се у највећем проценту информисају преко телевизије. На другом месту код старосних категорија између 15 и 59 година налазе се социјалне мреже, док се код најстарије популације на другом месту налази штампа. На трећем месту код старосних категорија од 15 до 49 година налази се интернет, док се код испитаника у петој деценији на трећем месту налазе штампа и промо материјал као извори информисања о културним дешавањима. Најстарији испитаници на треће место стављају социјалне мреже, као извор информисања.

Све образовне категорије, града Зајечара, се у највећем броју информисају преко телевизије, на другом месту преко социјалних мрежа, а на трећем преко интернета. Високообразовани испитаници се у најмањем броју информисају преко штампе, а средњеобразовани и основнообразовани преко промотивног материјала.

Приказ 49: Начини информисања према старосној и образовној структури испитаника

Интернет презентације градских установа културе редовно посећује 3,8% испитаника, повремено то чини 26,7% а никад 69,5%. Иако 30,5% испитаника посећује интернет стране установа културе у циљу обавештавања, тек се 1,5% налази на мејлинг листи неке од градских установа културе. Лични позив да посети неки културни догађај, упућен од стране градских установа, примило је 15,6% испитаника, и то најчешће од стране Позоришта, па Музеја.

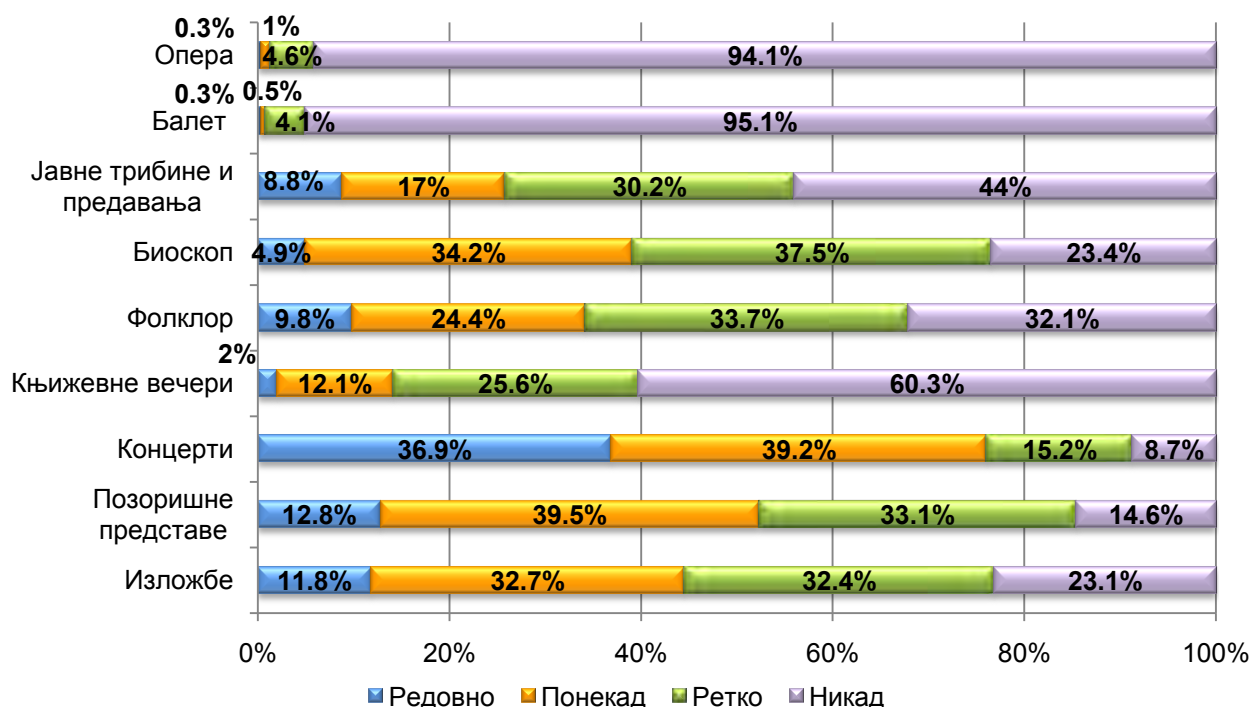
Приказ 50: Информисање ангажовањем грађана и/или установа културе

• **Учесталост посете различитих културних садржаја**

Од културних садржаја грађани Зајечара најредовније посећују концерте. На другом месту су позоришне представе, а на трећем изложбе. Културно дешавање на којем никад није био највећи број испитаних, уколико након опере и балета који се ретко одржавају у Зајечару, па је посећеност очекивано ниска, јесу књижевне вечери са 60,3% одговора „никад нисам био/била“.

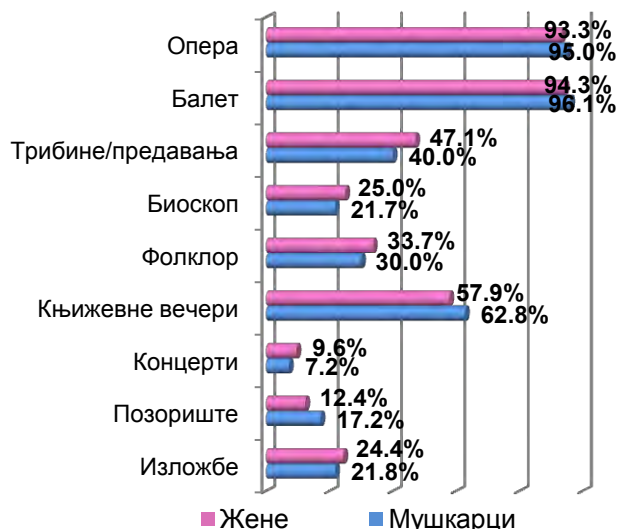
Приказ 51: Укупна учесталост посете различитих културних садржаја (у редовне посетиоце рачунају се они који „увек“ и „често“ посећују дешавања)

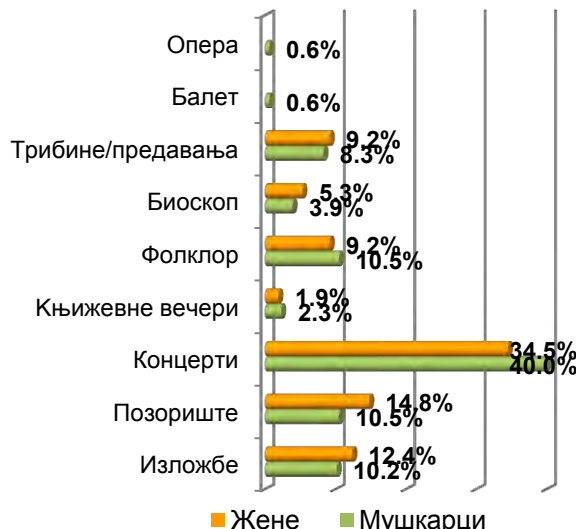
Редовних посетилаца³ културних дешавања у Зајечару у просеку по свим врстама садржаја има 9,69%. Уколико из анализе изуземо балет и оперу, редовне публике је 12,38%.

Мушкарци су у већем броју редовни посетиоци највећег броја дешавања – бројнија су публика на концертима, књижевним вечерима, фолклорним манифестацијама, опери и балету, док жене у већем броју одлазе на изложбе, позоришне представе, биоскопске пројекције и предавања.

Приказ 52: Дистрибуција одговора „никад“ (нисам био/ла на том дешавању) према полу

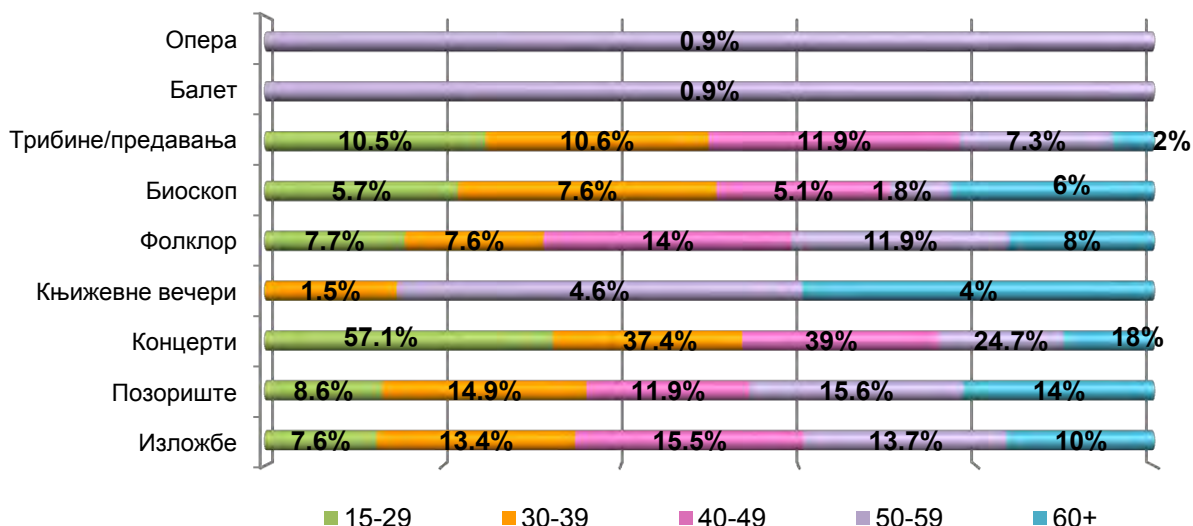

Приказ 53: Процент редовних посетилаца према полној структури

Кроз визуру старосне структуре, испитаници од 15 до 39 година старости су најредовнија публика већине дешавања, док су најстарији испитаници најређи посетиоци културних програма. Код свих старосних категорија на првом месту по редовности посете су концерти. На другом месту код најмлађе популације (до 29 година) су трибине/предавања, а затим на трећој позицији позоришне представе. Код испитаника у трећој деценији и старијих испитаника (преко 50 година) на другом месту су позоришне представе, а на трећем изложбе. Испитаници у четвртој деценији на друго место стављају изложбе, а на треће фолклор.

Приказ 54: Редовна посета програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „увек“ и „често“ одговора)

³ У анализи се прави разлика између редовних посетилаца (оних који на питања о посети дају одговоре „увек“ – кад год има неко дешавање одем на њега, и „често“ – кад год има нешто што ми се допада, одем) и највећег броја посетилаца као категорије у којој има највише оних који су били на одређеном дешавању, без обзира на учесталост.

Као што се види из броја одговора „никад“ у приказу који следи, изложбе, позориште и концерти су у највећем броју посећени од стране грађана у трећој деценији, а најмање од најстарије популације, преко 60 година.

На књижевне вечери у највећем броју одлази популација у трећој и петој деценији, а најмање најмлађи испитаници.

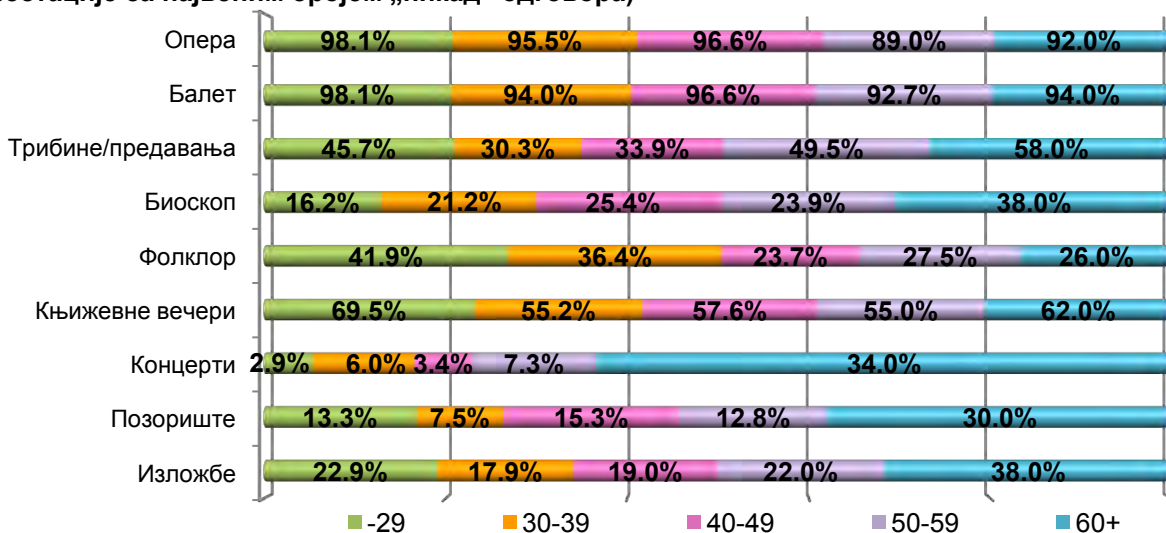
На фолклорним манифестацијама су највише уживали грађани у четвртој деценији, а најмање најмлађи испитаници.

Биоскоп је у највећој мери популаран међу најмлађим категоријама испитаника (15-39 година), а најмање међу најстаријом популацијом.

Трибине и предавања су најслабије посећени од стране старијих испитаника (преко 50 година), а број одговора „никад“ најнижи је међу испитаницима у трећој и четвртој деценији.

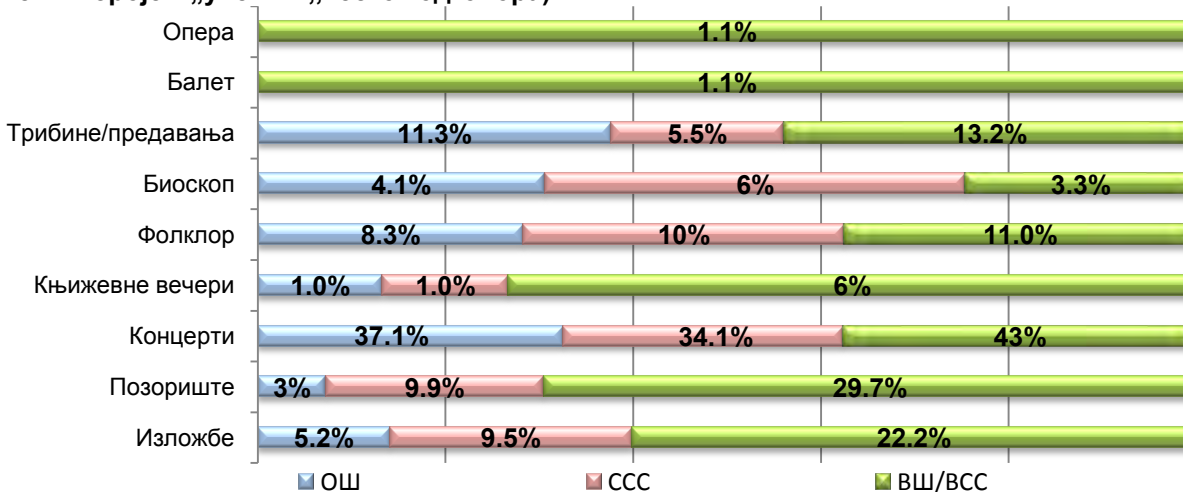
Балет и опера су најчешће посећени од стране испитаника у петој деценији, а најмање од најмлађе популације.

Приказ 55: Најмања посећеност програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора)

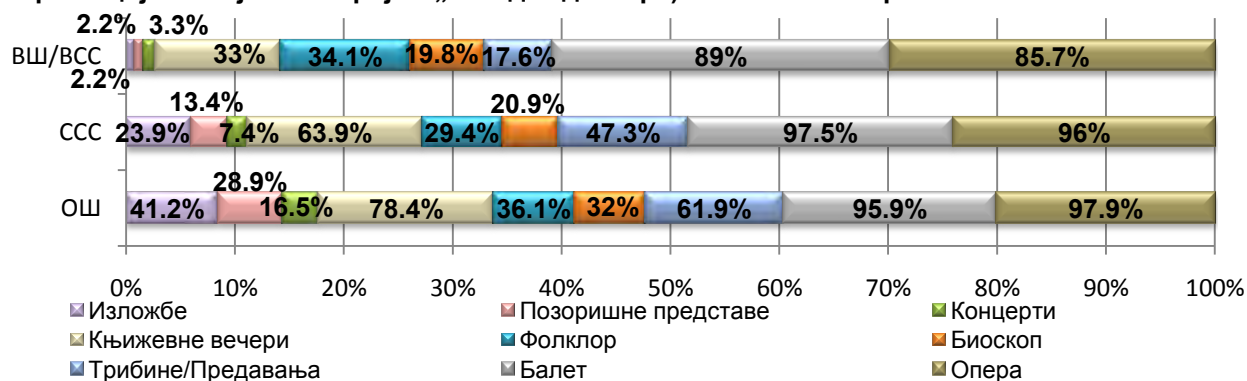
Када је реч о образовној структури посетилаца сви садржаји су најпосећенији од стране најобразованије популације, изузев биоскопских пројекција, које су најпосећеније од стране средњеобразоване популације. Код већине културних дешавања број редовних посетилаца расте са стручном спремом, изузев концерата и предавања, који су у најмањем броју посећени од стране средњеобразованих.

Приказ 56: Редовна посета програма према образовној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „увек“ и „често“ одговора)

Најнижу посећеност после балета и опере, основнообразовани и средњеобразовани бележе на књижевним вечерима, а више и високо образовани на фолклорним приредбама. Изложбе, позоришне представе, концерти, књижевне вечери и предавања бележе најредовнију посећеност од стране оних са завршеном вишом школом или факултетом, а број оних који су некад посетили ове садржаје опада заједно са стручном спремом. Фолклорне манифестације бележе најредовнију посећеност од стране средњеобразованих, а најмању од стране основнообразованих.

Приказ 57: Најмања посећеност програма према образовној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора) без посете опере и балета

• **Разлози (не)посећености културних програма**

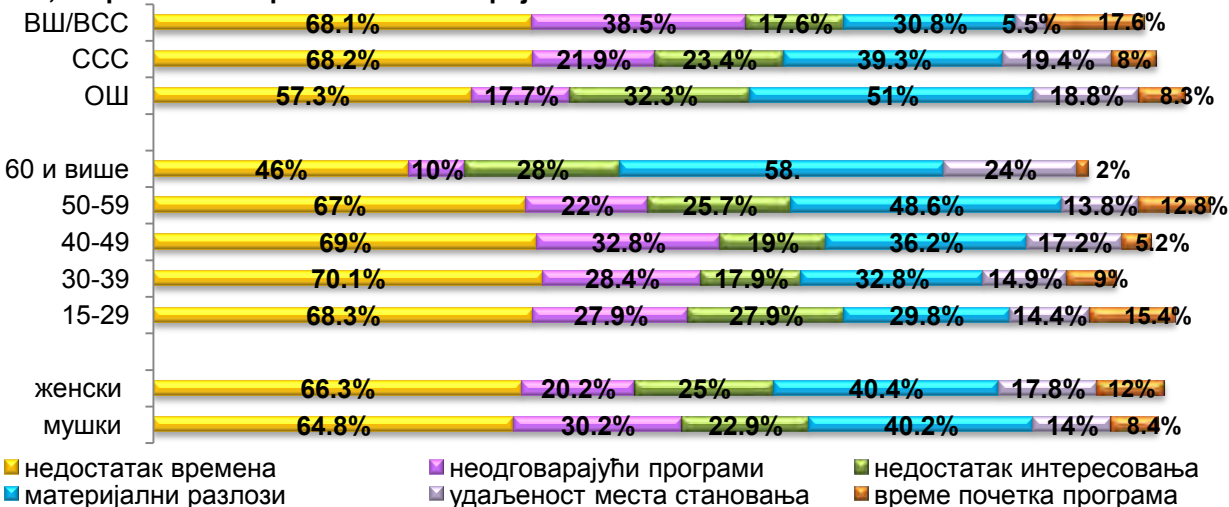
Највећи број анкетираних (42,8%) истиче да су цене улазница за културне програме реалне. Да су цене улазница високе сматра 17,3% испитаника, а да су ниске 3,1%, док 36,9% испитаника нема мишљење о ценама улазница.

Као главни разлог за нередовно посећивање садржаја из културе грађани Зајечара наводе „недостатак слободног времена“ који представља 32,7% одговора. На другом месту налази се одговор „материјални разлог – недостатак новца“ са 20,1% одговора, затим „неодговарајући програми“ са 12,4% одговора. На четвртм месту налази се „недостатак интересовања“ са 12,1% одговора, а на петој позицији налази се „удаљеност од места становања“ са 8,0% одговора. На шестој позицији налази се „време почетка програма“ са 5,2% одговора.

Женама је у нешто већем проценту него мушкарцима пресудан разлог „недостатак слободног времена“, који је доминантан и код свих образованих и старосних категорија. На другом месту у свим категорија налази се одговор „материјални разлог“, изузев код више и високо образованих, код којих се на другом месту налази одговор „неодговарајући програми“.

Висок број оних који наводе „неодговарајуће програме“ као главни разлог непосећивања може бити показатељ неадекватних програма за публику, а да би се тај проценат смањило било би корисно повремено радити истраживања потреба публике.

Приказ 58: Главни разлози због којих испитаници не посећују чешће културне догађаје према полним, старосним и образовним категоријама

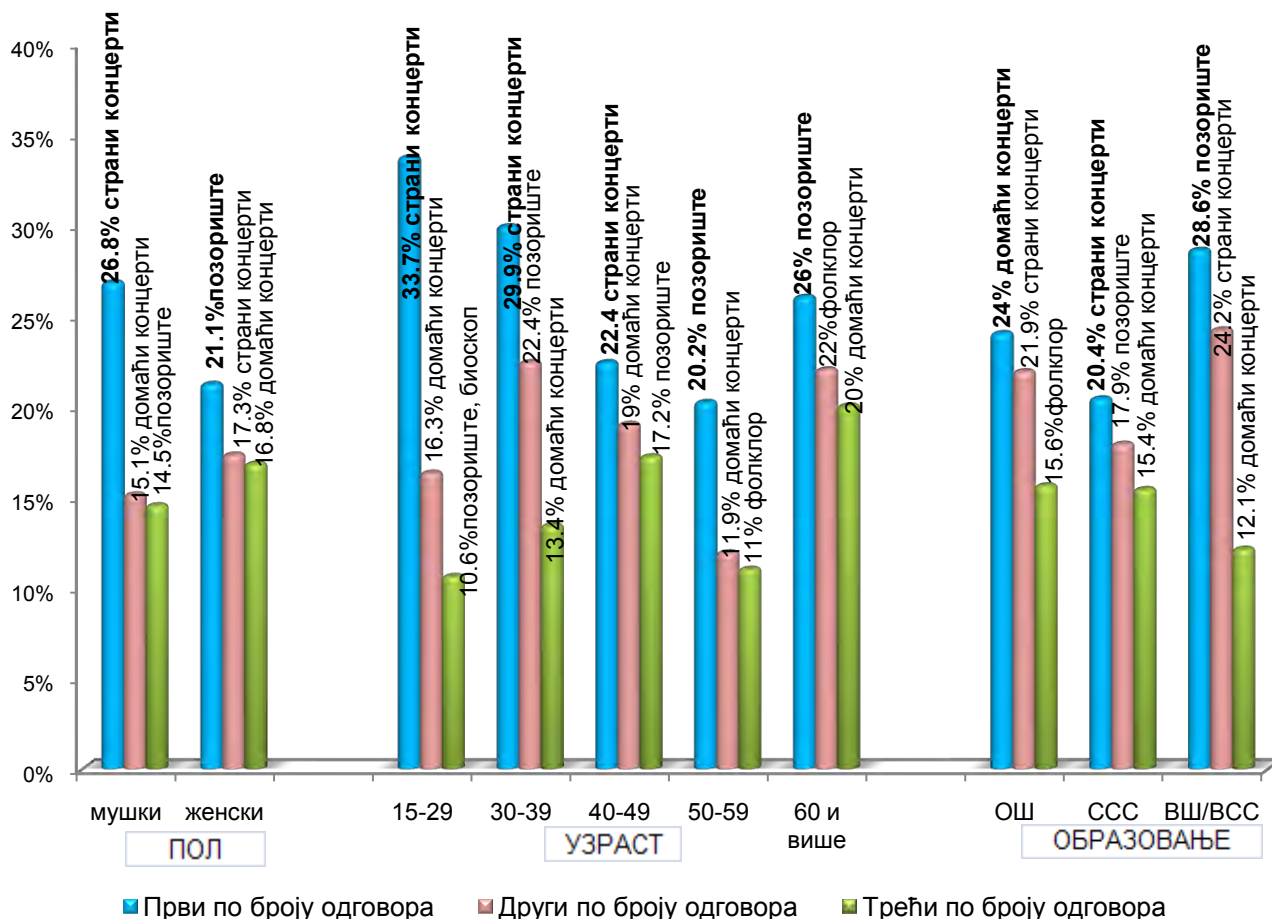
Грађани Зајечара би културну понуду најпре побољшали повећањем броја концерата и то пре свега страних извођача, затим позоришних представа и концерата домаћих извођача. Културном понудом задовољно је 13,7% испитаника и у њој ништа не би мењали.

Испитаници мушког пола желе више страних, а затим домаћих концерата и позоришних представа, док жене на првом месту желе више позоришних представа, а затим страних концерата. На трећем месту код жена је одговор „задовољан/на сам понудом, не бих ништа мењао/ла нити додао/ла“, са 16,8% одговора.

Најмлађи испитаници, испитаници у трећој и четвртој деценији, на прво место стављају стране концерте, док старија популација на прво место ставља више позоришних представа. Процент популације која је најзадовољнија културном понудом у граду налази се међу испитаницима у петој деценији, који поред позоришних представа, на првом месту истичу да су задовољни културном понудом и да ништа не би мењали.

Када је образовна структура у питању, испитаници са завршеном основном школом сматрају да би културну понуду требало обогатити домаћим концертима, средњеобразовани сматрају да је треба обогатити страним концертима, док више и високообразовани на прво место стављају позоришне представе. Када је музичка понуда у питању грађани највише желе рок и поп музику (34,5% одговора), затим етно музику (17%) и на трећем месту фолк музику (16,5%).

Приказ 59: Садржаји којима би испитаници обогатили културну понуду града

• Символи града⁴

Као највећи симбол града, грађани Зајечара су истакли археолошко налазиште *Felix Romuliana*, које представља резиденцију римског императора Гаја Валерија Максимијана Галерија (Gaius Valerius Maximianus Galerius), са уделом у одговорима испитаника од 14,6%. Ово археолошко налазиште се од 29. јуна 2007. године налази на УНЕСКО-вој листи светске баштине.

⁴ У обзир су узимани само симболи који представљају културно-историјско и специфично обележје града

Од културних манифестација, као симбол града, препознати су *Гитаријада* (12,1%) и *Дани Зорана Радмиловића* (5%).

Табела 11: Првих 10 симбола града према одговорима испитаника

1	<i>Феликс Ромулијана</i>	6	<i>Дани Зорана Радмиловића</i>
2	<i>Попова плажа</i>	7	<i>Никола Пашић</i>
3	<i>Зајечарска гитаријада</i>	8	<i>Градначелник Бошко Ничић</i>
4	<i>Краљевица</i>	9	<i>Споменик Зорану Радмиловићу</i>
5	<i>Зоран Радмиловић</i>	10	<i>Споменик Николи Пашићу</i>

Цивилни сектор у области културе града Зајечара

С обзиром на то да су, културни делатници који се уобичајено налазе у оквиру цивилног сектора у области културе, пронашли своје место у зајечарском Центру за културу, у даљем тексту биће приказане само музичке групе које представљају независне културне актере у Зајечару.

Музичке групе⁵

Важан део културне сцене Зајечара су ауторске музичке групе којих у граду има преко 30, што смо сазнали из разговора са представницима тог миљеа. као и са разговора с представницима Центра за културу.

Разговор је вођен са три ауторска састава која су у датом тренутку била доступна:

- ✓ *Некрштени*
- ✓ *Shuffle* и
- ✓ *Trilogia*.

Бендови у Зајечару углавном негују гитарски звук, а постоји и велики број *хип-хоп* састава, али се та сцена до сада није развила.

У последњих неколико година нагло је порастао број музичких састава у граду. Нарочито код средњошколаца је велико интересовање за живе наступе и у њиховим оквирима стварају се нове музичке групе.

Бендови у Зајечару састављени су од чланова чије се године крећу од 14 до 30.

За обавештавање публике о својим наступима користе интернет социјалне групе (facebook, myspace...) и сопствене пријатељске мреже.

• **Наступи**

Све до оснивања Центра за културу, Дом омладине организовао је музичким групама *свирке* током целе године и то два пута месечно. Концертна сезона у затвореном почињала је почетком октобра и трајала до краја марта. У Дому омладине 2008. године покренут је пројекат *Зајечар град буке* који је имао за циљ евидентирање локалних бендова и њихову промоцију. У том тренутку, забележено је да у граду постоји 30 музичких састава. Организована су два јавна снимања са идејом да се издају две компилације. Кроз пројекат остварена је сарадња са крушевачким Културним центром који организује *Крушевац град адреналина*, па је на тај начин остварена размена гостовања.

У време постојања Дома омладине зајечарски музичари имали су могућност да вежбају у његовим просторијама без накнаде. Тамо су бендови сакупили опрему коју поседују и заједно је користили за пробе.

Иако истичу да је сала Дома омладине, у коју је могло да стане до 500 посетилаца, а у којој су без финансијског учешћа наступали, била у лошем стању, музичари кажу да је била култно и препознатљиво место и као таква погодна за музичке догађаје.

У исто време за свирке су коришћена и дворишта средњих школа.

Од затварања Дома омладине зајечарски музичари наступају у кафићима или ван града, док гостујући музички састави сада немају где да наступају.

У Зајечару постоји публика за ту врсту музике и у просеку око 200 посетилаца појављује се на концертима. Међу њима се налазе и млађи и старији Зајечарци. Када наступају средњошколски бендови,

⁵ Зајечар је једини град у којем је 2008. године покушано да се евидентирају сви ауторски музички састави. Заводу за проучавање културног развитка није био доступан списак.

публику углавном чине њихови вршњаци. Број публике је константан независно од тога да ли се улаз плаћа или не.

- **Тонски записи**

Бендови који су учествовали у пројекту *Зајечар град* буке имају живе снимке.

Неки од њих имају демо снимке које су снимали у сали Дома омладине који им је обезбедило озвучење.

Један од бендова снимео је на радију неколико песама.

- **Техничка опремљеност**

Сви музичари имају инструменте, проблем је додатна опрема коју размењују.

- **Финансирање**

Цена карата за наступе зајечарских бендова је 100 динара за неафирмисане, односно 200 динара за афирмисане. Зарада од концерата није велика и служи им за одржавање опреме. У већини случајева свирају без накнаде, односно за пиће по члану бенда.

- **Проблеми**

Највећи проблем зајечарским бендовима је непостојање адекватног простора за наступе и пробе. Зато ће покушати да покрену петицију у којој ће тражити од локалне самоуправе да им се уступи неки од напуштених простора у граду на коришћење за пробе и снимања, а који ће бити опремљен неопходном опремом за рад (од намештаја до музичке опреме). Битно им је да се та сцена на неки начин институционализује. Уз то се надају да ће успети да култне просторије некадашњег Дома омладине поново користе за свирке, јер ће без тога, према њиховом мишљењу, нестати *Гитаријада*. Уз то, проблем им представља и то што када сниме материјал немају средстава да га издају па самим тим не поседују квалитетне снимке које би могли да пошаљу у друге градове.

Градске манифестације

- **Прославе:** Ђурђевдански сабор, Богојављенско пливање за часни крст, Дан града Зајечара, Слава Саборног храма и града Зајечара
- **Књижевне:** Смотра рецитатора, Фестивал младих песника *Дани поезије*, Смотра дечијег литерарног стваралаштва
- **Ликовне:** Ликовна колонија *Гамзиград*, Смотра дечијег ликовног стваралаштва града Зајечара, Смотра ликовног стваралаштва аматера града Зајечара, Општинска смотра ликовног стваралаштва
- **Музичке:** Гитаријада, Републички сабор инструменталних солиста на изворним дувачким инструментима, Музички фестивал *Источна тврђава*, Међународни музички фестивал *Златна труба Балкана*, Сабор инструменталних солиста на изворним дувачким инструментима- Грљан
- **Музичко-сценске:** Међуопштинска смотра дечијег народног стваралаштва ДЕНС, Међународни фестивал фолклора Еурорегиона *Дунав 21*, Смотра ритмичко-плесних граупа Тимочке крајина *Котлујевачке игре*
- **Позоришне:** Глумачки фестивал *Дани Зорана Радмиловића*
- **Филм/Фото:** Међународна изложба фотографија *Еколошка истина*, Међународни салон рок фотографије, Међународна изложба фотографије *Дете*
- **Комплексне:** Цвет у речи цвет у слици, такмичење села *Од маја до маја*, Хајдук Вељкови дани, Вражогрначки точак, Зајечарско културно лето, Фестивал алтернативне културе ЗАЛЕТ
- **Остале:** Дани европске баштине, матурантска парада *Плес са Еволом*, Међуокружна смотра дечијег народног стваралаштва *Денс* Градсково, Смотра народног стваралаштва *Дани Адама Богосављевића* Копривница, Сабор народног стваралаштва *Потекла вода студена* Велики извор, Сабор косовских Срба- Звездан, Сабор народног стваралаштва *Илиндански дани*- Шипиково, Смотра народног стваралаштва *Котлујевац*, Салон стрипа Зајечар

Из албума Локалних културних политика
ЗАЈЕЧАР

Историјски архив

Центар за културу

Народни музеј

Felix Romuliana

Музичке групе

Матична библиотека Светозар Марковић